

govor u moga 17/7 590
J. Vokny

ИЗ ПРОШЛОСТИ ВУКОВАРА

Пб10
753

УНИВ. БИБЛИОТЕКА

В. М. Б. 799

ОБЗИРОМ НА ТАМОШЊЕ СРБЕ

НАПИСАО

РИСТО МИХАИЛОВИЋ.

Поклон

ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сента

УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ

Прештампано из "Јавора" за год. 1890.

У БЕОГРАДУ

У Новом Саду

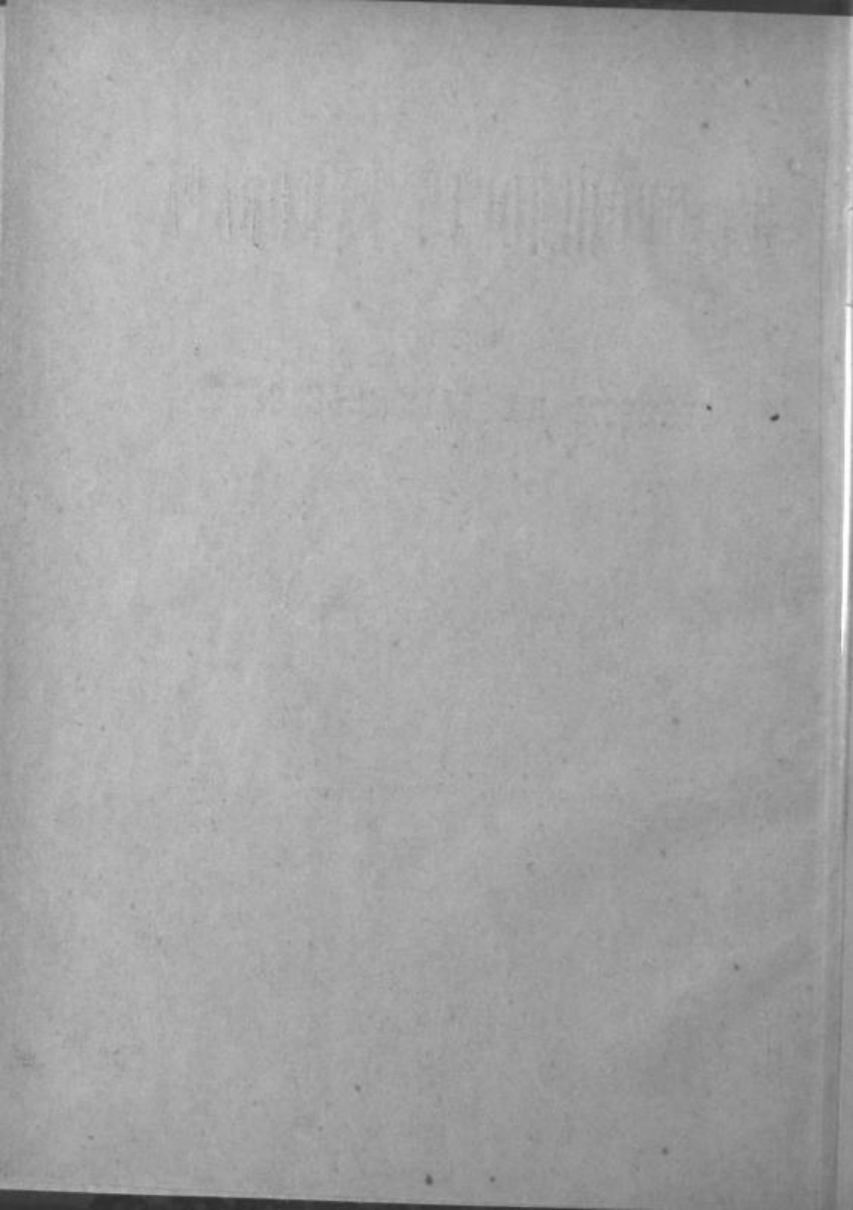
ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА.

1890.

ЈОЦЕ ВУЈИЋА

у Сенти

опшавши године 1873. са српском православном црквено-школском општином вуковарском у службени одношај, пружи́ла ми се је прилика, да давнашњој жељи мојој удовољим и да се са архивом српске православне цркве вуковарске упознам. Како нисам држао, да ћу у њој Бог зна каквих за општу повесницу српску важних старина наћи, то сам се надао, да ћу у архиви тако угледне општине, као што је вуковарска, — која је још у прошлости столећу и по броју и по стању и по интелигенцији својих грађана, међу овоостраним општинама српским једно од најодличнијих места заузимала, у којој је Србији регент *Јова Гавриловић* попи́као, у којој се је мати нашега *Бранка* родила, у којој је славни наш *Вук* више година живио и деловао, *Јоксим Новић* своју дивну „Лазарицу“ спевао, један од првих граматика српских: *Адам Драгосављевић*, а за тим чувени књижевник наш *Ђорђе Рајковић* учитељевали, пош *Димитрије Поповић* Чокеово „Златотворно село“ преводио, те у којој је просвећено и родољубиво грађанство некада Вуковом деловању и свакој напредној и родољубивој српској мисли тако успешно пут крчило,

— ипак доста занимивих и за повесницу вуковарских Срба знатних старина наћи, које су вредне труда, да се нађу, од заборава спасу и данашњем нараштају на углед изнесу, па ако ничега другога ради, оно бар да видимо, какви ли смо некад били, а какви смо сада.

Овом згодом нека ми просто буде, узгред осврнути се у кратко на повесницу самога Вуковара, у колико ми је позната.

Вуковар, садања стара столица жупаније сремске, лежећи на последњем северном изданку Фрушке горе, непосредно на ушћу Вуке у Дунав, био је у предхришћанско доба знатна римска насеобина, која се „Согнасум“ звала. Судећи по старинама, које се из онога доба око Вуковара налазе, држало се, да је тај стари град римски, јужно од садање вароши, на бреговима дунавским: Вучедолу или Скендри, према оближњем селу Сотину лежао. Но овоме назору противи се не само стрми и Дунаву неприступачни положај поменутих брегова, него и та околност, да се је у последње време и непосредно у близини садање вароши Вуковара, на више места и то баш на противној западној страни, на старине из римскога доба нашло. Једно од таквих места је без сумње, шумица: „Адица“ звана, која четврт сата западно од Вуковара лежи, и кроз коју се идући на познату задужбину вуковарских Срба: „Добру воду“, пролази, па која данас Вуковарцима најпријатнијим летњим шеталиш-

тем служи. Сваком који кроз ову убаву шумицу прође, мора у очи пасти, да је иста на све стране давно зарушеним окопима испресецана, на којима се данас више стотина година стари храстови дижу. При бољем посматрању тих зарушених окопа онажа се, да су исти у са свим правим потезима, понајвише у великим квадратима постојали, те да нису случајно, него у извесној, по свој прилици обранбеној сврси изведени били. Ово потоње поткрепљује и сам згодан положај те, на узвишеном, облом брежуљку лежеће шумице, која је у наоколо реком Вуком тако опасана, да се на исту само преко прилично великих мостова долази. Сам случај је хтео, да се мишљење, по ком сам и сам држао, да је „адица“ у старо доба знаменито место бити морало, у пуној мери обистинило. Једне бурне летње ноћи, пре неколико година, ишчупа ветар, управо близу доброводског прелаза, један од горостасних растова шумице из корена. Том пригодом изађе са жилама тога храста на површину земље множина цигља и камења, од којих су нарочито прве, по својој величини, дебљини и целој форми са цигљама из римских времена на другима местима нађеним, са свим истоветне. Власник ове шуме, гроф Елц, чувши за овај догађај, дао је одмах затим око тога храста даље копати, но будући, да су се подземне рушевине на далеко у наоколо под оближње храстове протирале, те им се не могаše краја наћи, те се мора-

ло даље копање обуставити. — Осим тога, наишло се неколико година касније, у банти пређе Самфирове, сада пак куће пароха трпачког Миковића у Новом Вуковару, приликом одгртања чардаклија, на стотину великих, дебелих, од земље печених цилиндара, који су један у други тако чврсто улепљени били, да су се једва раставити дали. Неколико тих цилиндара прибавио сам и ја себи, те држим да исти без сумње од каквог во-
дОВОДА из римских времена потичу. Штета, што се копање трагом истога такођер обуставити морало, јер се наишло, да он испод темеља једне, у авлији те куће лежеће зграде, према Дунаву, води. Све ово доказује, да и сама непосредна околица Вуковара, не мање од брегова: Вучедола, Скендре, пак и самог Сотина на старинама из римских времена обилује. Кад се томе у обзир узме, да Вуковар од поменутих брегова далеко згодније на Дунаву лежи и да су Римљани своје градове обично на приступачној великој реци оснивали, те да су се на оним местима, где су ти градови стојали, касније знатне вароши подигле, као што то Осек, некадашња *Mursa*, Митровица некадашњи *Syrnium* и Земун, некадашњи *Taurinum*, доказују, мора се претпоставити, да је управо на земљишту, на коме се сада Вуковар налази, некадашњи римски град *Cognacum* лежао.

У хришћанско време спомиње се Вуковар још у повељи краља Коломана од године 1231. као „cast-

rum" (градић) под именом *Влков* или *Валков*. Ова повеља¹⁾, у латинском језику издана и у Фејировом *Codex diplom. regni Hungariae* печатана, гласи у српском преводу овако : „Коломан, Божијом милошћу краљ и војвода целе Славоније, поздрав и свако добро. Да не би оно што се временом створи са истим пропало, увела је предосторожност мудрих, да се то писменом сведочбом утврди. Желимо дакле свима до знања ставити, да смо насељеницима крај града Валкова станујућим, наиме : Немцима, Саксонцима, Угрима и Славенима саветом и приволом све наше властеле ту слободу поделили, да им у свакој размирици, која се међу њима породи, изван за крв, има судити њихов месни старешина, кога су они себи поставили. За крв пак не може он сам судити, него са чуваром града, са којим заједнички суд држати има. Такођер наређујемо да сваке три године дана у новом месту станујући, има плаћати од сваких врата годишње четвртину динара по тако да о празнику св. Ђорђа три дела а о празнику св. Мартина три дела уплаћују. Наређено им је такођер: да ако би који од њих без потомака преминуо, може свој новац коме год хоће оставити. Наређујемо им такођер, да нико без одредбе суда из места њиховог не може везан или сапет буди куда одведен бити. А врху свега, да не би ни у чему оскудицу трпили, дали смо им за становање цело земљиште

¹⁾ Сравни „*Naše pravice*“ од Богослава Шулца.

тога града Т. звано, са шумом на том земљишту, званом Т., од које им допуштамо, да могу по својој вољи куће правити и дворове градити, то им такође дозволимо, да смеју у Дунаву и Вуки рибу ловити. Наредимо им и то: да сваки, кад год хоће, слободно може доћи и да може, продавши све ствари у кући, слободно када и куда хоће отићи. Те да се ово по нама уређено не може опозвати, заповедисмо саветом и приволом наше владете, да се ова наредба печатом нашим утврди, дајући поврх тога, да ни једна размирица међу њима, не сме до међусобног боја доћи. Присутна је пак била ова властела: бан Јула са другим сином својим, наших товара великим мађистром, Никола од Зале, Оној од Шимега, Петар од Валкова Ђорђе од Барање жупани и премноги други. Дано руком мађистра Филе нашег бележника године по плот. Господа 1231.“

У овој повељи поменути градић (castrum) лежао је, без сумње, на брегу Дунава, на оном истом месту садањег Вуковара, на ком се данас израелитека богомоља налази, као што то зидине, са којима је тај брег и данас од чести подзидан, сведоче. Штета да се ове зидине, особито у последње време, на очиглед варошких области, без сваке нужде, више пута само ради проширења дворашта готово са свим утаманише. Како се је оно земљиште звало, које се у тој повељи тим становницима даје и она шума на том земљи-

шту који се обоје са словом: Т. спомињу, могло би се, може бити, из саме изворне повеће ове разабрати. Значајно је, да се по сата хода од садање вароши, према оближњем селу Петровцима, две рудине: „Милковци“ и „Обрадовци“ находе, на којима се, не само при орању на рушевини наилази, него на којима се и данас једно место „Старо Гробље“ у народу зове. Свакако је данашња пијача, на којој су на кат зидање куће у каснијем талијанском стилу на сводове изведене, као и сви побочни главни сокаци садањег Вуковара, који се непосредно на поменути брег, на ком се је градић наводио, — наслањају, касније постали.

Већ од године 1608. имамо, не само кратак опис Вуковара и његових становника, него и прилично верну слику ове вароши, као што се иста гледаћи са Дунава представља. Овај опис и слика Вуковара, садржани су у неком немачком путопису, који се у поседу садањег бана Њег. Преулв. грофа Куена-Хедерварија налази и који је у књижници грофова Видаји нађен, од којих је он властелинство хедерварско наследно. Поклисар, или као што се он у том путопису латински назива: „orator“ цара Рудолфа I.: Адам барун Херберштајн, путујући са својим тајником Максимилијаном Прандштетером Дунавом на даћи, у цели да са турским царем Ахметом мир уговори, дао је по овом тајнику свом у кратко описати, а од чести и нарисати сва важнија места, која је на

томе путу прошао. Из овога путописа види се, да су не само у Вуковару, него и у околини Ердута, на ушћу Драве „Угри и Раџи“ становали. Ово ће бити у околици Осека и Вуковара Срби оних места, у којима се еремаким наречјем говори, дочим су села: Бршадин, Острово, Пачетин, Бобота, Габош и још по гдекоје место од Вуковара северо-западно према Осеку лежеће, којих становници и данас јужним наречјем говоре, касније Херцеговци и Црногорци населили, као што то и многа презимена њихових становника као: „Црногорац“, „Ерцеговац“, „Клаић“, „Мартиновић“, „Вукотић“, и т. д. сведоче. Ради оригиналности језика, у ком је тај путопис списан, навешћу овде опис Вуковара, као што је у немачком извору садржан, додавши затим српски превод истога. О Вуковару вели тај путопис овако:

„Den 10. July sein wir vumb 9 Uhr wider: von dannen gefahren vund zeitlich auf Walkovar khomen, alda der Fluss Valko in die Thonau flüst, darüber eine lange Trugen, so Kheyser Solimanus, als er für Sigeth die zu belagern gezogen bauen lassen, dieser Fluss ist sonst nit Schifreuch, doch zimblich braidt, thif vund sumpfig, dass Schloss ist vor Jahren wie der Augenschein gibt ein fein lustig vund zimblich fest hauss gewest, auf einem runden freien Pergigent, wi es noch ein starekh gemeuer, ausen herumvund sein Tächer hat, aber imwendig ist wi Türggische Heusser vast ganz verwüstet vund unsauber, vund hat

einiche Wohnung, die Türgen vunder dem Thor vund sonst in etlichen Winckheln wohnen, sein gleich wol zimlich viel Veldstückhel darinē, herausen hat es ein zimlich schönen Markel, mit wolgebauten Pauern heusern vast auf vunser teutsche arth, bewohnt. In, Ungern und Räzen¹⁾, die Gegent des Orts sehr lustig vund fruchbar, mit viel schönen Gärten, Veldern und Weingarten, vor Zeiten, auch ein gewaltig grossen Weingewachs, da sehr guter Wein gewachsen gehabt haben sol, als auch die gelegenheit anzeigt, hicher drrey meil.,

Српски звачи ово :

„Дне 10. Јула у 9 сати одвезли смо се одавде и рано смо у Вуковар стигли, где река Вука у Дунав утиче, преко ње налазе се две велике ђуприје, које је цар Сулеман кад је на обсаду Сигета пошао, саградити дао, у осталом није ова река за пловидбу лађа, али је прилично широка, дубока и мочварна, дворац је пре више година као што се очито види био отмена и јака кућа, лежећа на облом отвореном брегу и има с поља јаке зидине и своје кровове, али из нутра је као турске куће готово са свим опустошена и нечиста и има неколико станова, Турци станују под кацијом и по не-

¹⁾ У једном хрватском календару, где је овај одломак тога путописа такођер печатан, вели се: „Ungarn und Räyen“ (раја)“ као да би Турцима Угри што друго били, него раја. Да, али тако се мало даље каже, да су се Срби тек 1699. у Вуковар доселили. (!?)

ким другим буџацима, такођер има прилично лено тржиште, са добро зиданим сељачким кућама готово на наш немачки начин, у истоме станују Угри и Раци, предео места је пријатан и плодан, са многим лецим баштама, њивама и виноградима, такођер је у пређашња времена било јако много винограда, на којима је врло добро вино рађало, као што то и околни положај показује.“

Овоме опису придодана је колорирана слика, из које се види, да је поменути дворан, који са својим кровњима и торњима као неки мали градић изгледаше, на оном истом брегу лежао, на којем се је и напред наведени „castrum“ налазио. Вука је тада мало ниже од данашњег, године 1788. зиданог моста, који Стари са Новим Вуковаром спаја, на десно савијена, паралелно са Дунавом текла и у пети, ниже брега, на којем се сада француски манастир налази и утицала. Наравно да о том манастиру, као и о Новом Вуковару, који су на стотину година касније постали, на тој слици ни трага нема. Место, где се ови данас налазе било је тада густим дрвећем зарашћено. Исто тако је и брдо које се више садање српске цркве диже и на ком се данас знатан део Вуковара простире у оно време пусто било. На месту где се данашња пијаца и побочни сокаци налазе, виде се лепе повисоке препом покривене куће. Нема сумње да су у оно доба и сокаци: „дољња махала“ „сурдук“ и „анђелска махала“ постојали као

што то већ и сама њихова турска имена доказују. Значајно је за нас Србе да се на тој слици, на ономе истоме месту, где се данас српска православна црква налази, турска џамија са високим минаретом види. Није ли, може бити, тамо и пре доласка Турака српска црква постојала, коју су Турци по свом адету и по праву јачега у џамију претворили? Ко би то данас знао!

Свакако се може претпоставити, да су Срби у Вуковару и у оно време и пре прве велике сеобе српске своју цркву имали; јер се и у самој поменутој путопису, при опису близу ушћа Драве лежећег градића Ердута такођер вели: да у околини истог „Угри и Раци“ живе, те да је свима слобода вероисповести зајамчена.

Но нашем патничком роду, није у оно време, где је све турскоме мачу и пустошењу подлежало, до зидања сталних храмова божијих стало било. Стојећи вековима пушком у руци, на мртвој стражи Хришћанства, била му је преча брига, да оно мало беднога живота свога и својих очува. То је и узрок да се ни у Вуковару, из онога доба, о животу тамошњих Срба писмених споменика сачувало није. Тек пошто је наш народ српски јуначком десницом својом подупро и помогао, да Турци Срем на увек оставе, почео се је он прибирати, првом великом сеобом српском бројно јачати, материјално напредовати, прикупљати се у црквене општине и грађењу сталних храмова божијих приступити. Неи-

мајући снажнога и богатога племства, састојећи се из самих трговаца, занатлија и земљеделаца, без утицаја на политични живот, а при том подчињавши од вајкада, по аутономном својству своје православне цркве, лепе обичаје њене, потребама и осећајима своје народности српске, кућио се је наш народ око цркве своје, она му је била топло огњиште, које му је српско срце његово грејало, она му је била тада једино јавно место, где је могао и смео Србином бити и српски осећати.

Са ослобођењем Срема од Турака, настали су заиста пак и за Вуковар нови одношаји. Један део Срема, који је у прво време сав под управом дворске коморе стојао, буде у почетку прошлога столећа у властелинства подељен, те тако потпадне Вуковар са свом околином, под судбеност властелина најпре: баруна Куфштајна, а за тим 1737. грофова Елц. Пошто је део Срема уз Саву, као војна граница устројен, успостави се године 1745. у другом делу истога жупанија сремска са седиштем у Вуковару. Како ова тако и властелин подигну у Новом Вуковару, који је тада врбама зарашћени пашњак, са једва неколико кућа сачињавао, лепе дворове, те тако постане брзо Нови Вуковар, који се је још до 1848. у народу „Маринци“ звао, читава варош.

Народ наш, који је до тада под самоуправом својих кнезова стојао, осећао је ове промене, не само као терет, него је сматрао у истима повреду

стечених привилегија својих, те је митрополит Арсеније Јоановић у првој скупштини жупаније сремске 1745. у Вуковару држаној, против устројства исте, писмени просвед поднео, који је, као што записник те скупштине жупанијске сведочи, одма после проглашења највишег краљевског отписа, са којим се жупанија сремска оснива, без примедбе прочитан. Овај за тадашњу повесницу нашега народа важан спис, који се и сад у архиви жупаније сремске похрањава, писан је латинским језиком и гласи у српском преводу овако :

„Славно оаћинство!“

Господо, добротвори и пријатељи мени најдрагоценији и најпоштованији !

Пошто је Њено посвећено царско и краљевско величанство наша најмилостивија госпођа, госпођа, у својој материнској бриги и свом настојању око општега добра, као и спаса и напретка својих верних поданика, како силом својих државних повеља, које је пресретнога наступа и крунисања свога, краљевским сталежима и редовима издала, тако и крепосћу највише потврђенога чланка 18. последње пожунске саборске седитбе, по њима сталежима донешеном, најмилостивије решила : да се између осталих светој угарској круни од давна припадајућих, сада пак из чељусту најглавнијег непријатеља Хришћанства избављених, по дворској комори управљаних покрајина, такођер и ово војводство

сремско истој светој краљевској круни утелови и на начин жупаније устроји; те пошто је подједно обзиром на препокорну представку свога вернога илирско-расцијанскога народа, по прошлом те исте године слављеном сабору скупно поднешеноу, такођер и то најмилостивије одредити благоизволела: да поменуто утеловљење привилегије истога народа расцијанскога, њему по преузвишеним негда царевима и краљевима, наиме славним претцима својим у пређашњим годинама најмилостивије дароване и по истом Њеном царско-краљевском величанству дне 18. маја 1743. најмилостивије потврђене, ни у ком погледу омаловажити и врећати нема, шта више да претпоменуто утеловљење само у томе смислу и надаље обстане, те пошто је у том правцу, милостивом царско-краљевском решидбом, средством свога најмилостивијег, на високу дворску канцеларију изданог заштитног отписа од дана: првога јула настојеће 1745. године претпоменути народ свој осигурала: С тога ја, имеом и особом васцелога вишеномењута илирско-расцијанскога народа, како црквених тако и светских сталежа ово утеловљење и устројство жупаније сремске, у колико исто најмилостивијој вољи и намери њеног царско-краљевског величанства одговарало и истој одзивало буде, подајничком покорношћу с велештовањем примам и драговољно прихваћам; у колико би пак исто утеловљење, напред поменуто, по претцима нашим, проливањем најдрагоценије крви стечена ста-

родавна права, привилегије, слободштине и правиче као што су у прошастом сабору краљевине утврђене и такођер по славним сталежима и редовима краљевине Угарске и сједињених делова њених прихваћене и узаконјене, за сада ил' за будуће, буди којим начином омаловажило, понизило или вређало, то против истог, а најсилније на темељу чланка 46. сад поменутог последњег или реко-расцијанског народа врху овога образложенога, законитог просведа, уобичајена писмена потврда изда и да се подједно, како у моје и частиога свештенства име, тако и у име целог народа законито изабраним депутирцима, црквеног и световног сталежа, који су позвани да над највишом службом Њеног Величанства и над правима народа бдију, као у прошлим, тако и у будуће сазвати се имајућим славним судбеним скупштинама, припадајућа им столица дозначи, те остајем са изразом дужиога велештовања славнога општинства

најобавезнији послужитељ

Арсеније Јоановић с. р.
архиепископ и патриарх."

Дано у *Карловцима* дне 8. новембра 1745.

Тако патријарх; а народ наш, као хришћанин побожан, као држављанин веран, као граничар храбар, као властелински поданик кротак, заузео је тврди бедем своје цркве, те је из црквених скупова, у границама закона, али одлучно одбијао опш-

тре стреле, које је снажна римска хиерархија на његове светиње: цркву и народност, у оно време жестоко упирала. Нису они своје и онако слабе силе, у партајским страстима узалудно пратили. У племенитијој чедности и простодушности њиховој, цркви и својој и роду своме одани, стојали су они на бранику својих права са свештеницима својим раме уз раме; пак зато и јесу црквене архиве онога времена светла огледала слоге и свести народне вредна: да се у њих и ми огледамо. И с тиме прелазим на сам задатак, који сам себи редовица овим поставио.

Архива еписке православне општине вуковарске, налази се у торњу, средње, једноставно, али врло укусно зидане цркве светог оца Николаја, неколико степенa више звонаре, у лепој, јаким зидовима, великим прозором и врати провиђеној соби. Ступивши у пету, зачудио сам се множини, у омотима новина сложени списа, којих се рука човечија судећи по стању у којему их нађох, давно, врло давно дотакла није. Осим тих списа, находи се тамо, поред прописаних за богослужење потребних књига, још неколико таквих богословског садржаја, које су све у Русији печатане, а има и гдекоја „Србуља“, даће неколико стари домовника и једна подебела увезана писана књига, садржавајуће архипастирске инструкције, понајвише митрополита Павла Пенадовића. Већи део у тој архиви налазећих се списа, понајвише из прошлог столећа,

састоји се из венчаних извесница, не само протопопијата вуковарског, него и из садањег протопопијата даљског, шидског па чак и митровачког. Даље налазе се многобројне архијерејске посланице, поздравни, напутци, такођер по највише од митрополита Павла Ненадовића.

Немогућно ми се свидело и по краткоћи га расположењу стојећег ми времена и по незгоди јесењег доба а и по тескоби ове собе из толике множине збрканих списа, наћи на оно што је важније и знатније. Највећу позорност обратио сам на списе, који би се односили на доба пре прве велике сеобе српске. Наравно је да ми је потраживање то, обзиром на толика турека пуестошења, којима је тада Срем пак и Вуковар изложен био, без успеха остало. У једној црквеној књизи нађох на један листић без датума, за који држим, да је много старији него ли црква, у којој га нађох. Са истим листом, моле, на њему поднели кнез и кметови „Шавда Берка“ протопопа вуковарског „Кириј Ос-тоју“, кога они „честитији бабо“ зову, да не допусти неком Лицијину Милети венчати се са њиховом девојком Јелом, јер чују да он у Лици жену има. Старина овог листића види се већ од туд; што су у овоме од вајкада чисто римокатоличком близу Вуковара лежећем селу Берку, у то доба, кад је исти писан, и кнез и кметови наши православни Срби били. Не треба дакле да се чудимо, ако и у многим другим римокатоличким местима око

Товарника и Шида небројено Срба западне вере наилазимо, који се Милошевићи, Митровићи, Стојановићи, Стојковићи и т. д. зову.

Нашавши тај листић у једној књизи, обратио сам већу позорност на остале књиге и на орман у ком се стареж: одежде и друге утвари црквене у тој архиви чувају, те напћох тим поводом на два споменика, који су такођер далеко старији од цркве ове, у којој се похрађавају. Једно од тих бијаше антимис, на ком се из натписа види, да је још по митрополиту Илији Ђаковићу за вуковарску цркву посвећен. Премда сам обзиром на старину истога и тадањег татора и црквењака упозорио, да га добро и на сигурном месту чувају, зачудио сам се, када ми пре кратког времена пети црквењак, ког сам замолио, да ми тај антимис изда, да надпис са истога за ове ретке пренишем, одговори: да је пети нестао и да га је по свој прилици један од каснијих председника са осталом старежи приликом оправе одежда кројачу издао. Друго бијаше евангелије, које се сад у филијалној цркви свете Петке на „доброј води“ крај Вуковара налази, из кога се без сваке сумње види, да су Вуковарци давно пре ове садање цркве и то још године 1702. свога свештеника, дакле и цркву имали. Ово евангелије, у зеленој кадифи везано, има на предњој корици на порцулану или такозваном шмелцу лепо бојадисани лик: св. евангелисте Јована, а на стражним корицама сребрни оков. Исто је не-

чатао у Москви 1701. године за време владања цара Петра Алексејевића (Петра великог) „всѣх великихъ, малыхъ и бѣлыхъ росѣи самодержца“ и налази се на њему доле на првих пет листова ово написано :

„Сю книгѣ кспл попъ Степанъ зовешѣи из Вѣкова въ : а́кто зсѣ. (7210.) а ѿ рождаства х́тва на а́з сатъ ѣ (1702) и тѣ прилож : Иоанъ канѣтанъ ѿ поможеніе Стефанъ ѣ (5) коринтѣ поѣмрѣа къ (26).“

даље на следујућих шест листова написано је доле ово :

„Сіа книга стоѣ еѣ глаѣ цркви вѣковарскѣа храма стаго Никѣлаа Бикшѣши на генералнои визити Азъ Смирнѣи Іеромонахъ Хоповскѣи, Архѣпско Митрополѣт : Еѣархъ 1763. Декѣм : 23. своѣю рѣкою ѿ Вѣкова рѣ подписахъ — Гѣрасѣмъ Радосѣк с. р.“

Али и из црквених рачуна од године 1758. и за тим следујућих година, када је сад постојећа црква украшаваана, види се, да је пре исте стара црква постојала : јер се у тима рачунима често налази на места : „За ѣправленіе новѣа цркви“. Жао ми је било, да ми није за руком пошло, на ову стару цркву односећих се даљих писмених споменика наћи.

Најстарији спис написѣо сам од год. 1732., из кога сам на велико задовољство моје разбрао, када је и како је данас постојећа епископа православна црква вѣковарска постала. То писмо митрополита београдског Викентија Јоановића, са којим он свој архимонастирески благослов на купљење прилога за зи-

даѣ те цркве даје, нађено је у једном омоту међу поменутиѣмъ обичнимъ архијерејскимъ поздравима, те гласи овако :

„Викентіѣ, Божіею Милостію Православный Митрополитъ Вѣлградекин, и всего народа Христіанскаго подъ властію пресвѣтлѣйшаго Римскаго Цесаря обрѣтающагося Архіепископъ и его Цесарскаго Величествія Совѣтникъ.

Понеже како пришедше къ намъ жители вукварскія и представивше, яко имѣють Благое намѣреніе свое вадрузити Церковь во имя Святаго и всехвалнаго чудотворца и Архiereа Христова Николая Марликинскаго, обаче трошкомъ на тую потребнымъ весьма лишени, и сами къ совершенію привѣсть конечно немоцни. Тѣмже убо отъ тоя начатіѣ Благословенія Господня и за препоручителне писаніе скупа всепонижѣйше просиша. Ихъ же ми доброе намѣреніе и усердіе хвали достойное видѣвши, презрѣніемъ общаго прошенія ихъ на славу и хвалу Бога вышняго творимое отрещися отъ надъ невозмогахомъ. А при томъ и сами видимъ, да конечно безъ помощи отъ нѣихъ странахъ къ Благозачтевателному своему намѣренію сами отъ себѣ пріѣти не могутъ. Сего ради яко Боголюбивѣйшимъ намъ въ Христѣ Братіямъ любезнѣйшимъ Господамъ Архiereомъ и всему честному црковному причту, тако воеставнымъ начальнымъ подначальнымъ и всѣмъ обще православнымъ Христіаномъ по состоянію чина и достоинства любезно препоручамъ и дѣтели бо

опредѣленіи сіи Господари.¹⁾ и Стеванъ жители вароши вуковарскія приндуть сасимъ нашимъ писаніємъ, Благоволите ихъ усердно приняти и милостыню кто чимъ можетъ на таковое Богоугодное дѣло подаровати не отрицайтесь, да би общемою вашею помощію возмогли дѣло еже на славу Божию къ совершенію привѣсть.

За которое и Святый великій чудотворецъ и Архіерей Христовъ Николай, кждому, якоже и есть помощію вездѣ и на всякомъ мѣстѣ возмездити готовъ и имена милостинодавцевъ рѣчно во ономъ храмѣ воспоминаются будутъ со сімъ и наше Архіерейское Благословеніе возсилающе остемъ.

Давно въ нашей Архіепископско митрополитской Резиденціи Бѣлградской декем. 20-го днѣ 1732 года.

(М. П.)

Викентіи Јоановичъ с. р.

И то је писао митрополит, за кога неки писци дани веле, да је био оруђе у рукама нашему народу и верозакону непријатељским. Но нашао сам у тој архиви још једну исправу истога митрополита Викентија Јоановића, писану по њему у Вуковару годину дана касије, у којој он као прави архинастир повереног му стада, бринећи се за напредак и благостање општине ове, истој из властите побуде своје напутак и правила издаје, на

¹⁾ Овде је име избрисано и другомъ рукомъ преко избрисаногъ места написано; „Богичъ.“

који начин црквени и школски иметак множити и на који начин са истим корисно управљати имају. Ова исправа, која је, као и прва, великим трудом и за оно време особито лепо и читко писана, говори у корист тога митрополита сазнајије, него што би му то икаква похвала с друге стране допринети могла. Из овога видим, колико право имају они ваши писци најновијега времена, који овог митрополита у обрану узимају. Ову другу исправу митрополита Викентија Јоановића нашао сам у истом омоту са првопоменутом. По свој прилици, бавно се је он, пишући ову другу исправу, у Вуковару да новосаграђену цркву посвети. Иста гласи овако:

" Викентиј Бож^ие Милости^и Православни^и Митрополит^и Б^испра^ивск^и и^и всего Народа Христ^ианска^и под власт^ию пресвѣтл^иши^иа Римска^иа Цесар^иа обрѣта^иица^иго^иа Арх^иепископ^и и^и го Цесар. Велич^иества Совѣт^иник^и,

Смир^иен^иу наше пишемъ въ богохраним^иую ва^ирош^и в^иуковарск^иую. Благогов^ияному протопоп^ии и Свиденикомъ, почтенороднымъ господаремъ торгов^ицемъ, зачат^илимъ и^и всемъ православнымъ христ^ианомъ, Милости мира и всакаго Благополуч^ия от Го^испода бога все^иусердно просимъ и^и желимъ.

✓ Понеже како по осталихъ въ др^из духовныхъ состоя^иицехъ правлен^ия должности нашея пастирск^иа, всако^ие попечен^ие ко исправлен^ию возочини^иицехъ и^и уредовлен^ию полагаемъ. Тако найпаче общ^иа и^и всемъ православнымъ должностъ есть, о^и стро^ии^ии цркви

святѣйшій и благодѣи^ии^и ея тѣлѣ и достоинствѣ^и тако истиннѣ сина^и ея всегда ко красноу^и вѣщамъ^и потребователнымъ и приличнымъ приводити, что и недвоимъ да всакъ^и измежду Благочестивыхъ вашихъ такову^и н^ие имѣетъ, боаче^и въ дѣле, яко скудостію^и и недостаткомъ удержаваемы неможно^и единомъ или двома изживеніемъ своимъ собственнымъ къ надлежащей^и къ дома молитвеннаго красотѣ приврети, сего ради и расположенно а и самымъ вамъ извѣсто въ каковыхъ случаяхъ милостыня и приходъ чинится церкви святѣй /а за лучшее видѣніе и во Инструкціи воспоминается) якоже и до селѣ во христیانствѣ по всехъ церквахъ обычай былъ. А и всей^и зрне^и инако бывало ниже приходи^и надлежащій когда оскудѣвалъ. А якоже показалось намъ видѣше бо ꙗкоже, да весьма мало сія црковь своего стяжанія въ готовыхъ имѣеть, ꙗко чимъ могла бы сама себе своимъ приходомъ къ потребѣ доволствоватися /како и всемъ инако невидится, бу-дучи от толкаго времени како предсказахом прыходъ не оскудѣвали, а не мыслимъ ниже глѣмъ да би кто имѣнія церковная себе притяжалъ, или же и вси междоусобиѣ грабежствовали, но усердіе имате хотите и тщитесь якоже во васъ видимъ. Но что сему причина ова есть /яко до селѣ быша настроенія и нечїнная уреденія въ приходкахъ и расходахъ црковныхъ, тако и въ прибавленіи милостыни и нечинное въ поставленіи церковныхъ служителей или синовъ. Но что когда на црковь прибавлялося то паки без

8. Когда суму ⁴ новаца совокунять церковны сынови, Епитроном на квитанціа да издають како исправно прочислится может и кромѣ сумѣнія приказати, и самы Епитропы при концѣ ¹ вѣзмъ извѣстно во ³рочислится и от коєли бо страны да промишляють елико можно прибавляти на церкву добіяти да усердствуютъ. Наипачеже

9. Како мѣщаном ³рѣшѣнимъ торговцемъ при-
вручено есть от насъ, тако и пришельцемъ да ко-
торіи усердіе имѣють на сію церковь милостыни
оставити или дати да безъ всякаго сумѣнія сѣмъ
Епитрономъ церковнымъ вручить в споменъ да в ¹пи-
шутъ давшаго имя живыхъ и усопшихъ ^{будетъ}, и
таково имя священники должны спомяти и отслу-
жити противъ милостыни колико кто дастъ. Аще на-
русію въ споменъ нарусійскій, сарандаре въ спо-
мень сарандарскій, проскомидію въ споменъ проско-
мидійскій, Священникомъ же что служить за трудъ ихъ
да оставится она четвертѣ ^а недѣля ^Тчто церква от
нихъ таа ^{пр}имала. И тако нареждени татори усер-
дно и душевно позор да имѣютъ, како за доходке
церковн^{ых} от живыхъ и усопшихъ милостыню, тако и
да настоятъ ^апредѣвати имене ^асвященникомъ воспо-
мяти и позорствовать, да священники таковая
одоужують и отслужують. Къ тому же

10. Епитропы да имѣютъ церковныи сандукъ
гдѣ два затвора да будутъ и тако единъ ключъ
единъ епитроп да имѣеть, а пакъ другій ключъ дру-
гій, да егда от епископѣ арховъ церковныхъ или от ко-

Тисенне
обитая
да чернов
4. кср. от
скачан
1817 г.
ма

голибо прихода прїимать новщ^а оба да прису^еству-
ють, единъ кромѣ другаго да ничто можетъ твори-
ти ради извѣстія и вѣдѣнія болшаго, окромъ отсу-
дствія коего от нихъ по нуждѣ и препоруцѣ отсу-
дствующаго да можетъ и единъ отв^ѣторити или да дастъ
ключъ единому от господар^{овъ} нарочитыхъ, когда
кои хочетъ камо путовати. Паки

11. Должны суть Епитропи позоръ имѣти кои
от нихъ при дому обрѣтается посѣщати болныя хри-
стіяны мужескаго и женскаго пола. Найпачеже егда
священникъ идетъ болнаго кого причестити, да имѣ^атъ
тогда первѣе нашему на^{мѣ}стнику тако и Епитро-
пом возвѣстити и Епитронъ кой поидетъ со священ-
никомъ болному, прежде нежели по^{идетъ}йти, должны въ
дворъ нашъ съ нашимъ на^{мѣ}стникомъ болному,
состатъ^и и сънимъ кушю поити и болнаго по хри-
стіанско^ю должности наклонити и наставити подобіе
тестаментъ учинити и ходат^ѣйствовать первѣе
общей нужды, на церковну страну, школу, и
своему Архіере^у по том и прочимъ святымъ мѣ^стамъ
слико его духъ святой наставитъ по возможности
милостиню уписати и оставити. Сиде

12. Когда кой от христіанъ престав^ился, должны
прі^ийти или т^утори во дворъ^ѣ изъясн^ити и по воз-
можности милостиню дати. Тако и за^ввожъ всякъ да
знаетъ, за малое звоно сиромыхъ да дастъ единъ
маріяшъ, за два звона два маріяша, за три звона
единъ талиръ, от богатыхъ и среднихъ 1 ф., за мало
звоно едино, за два 2 ф. Тотъ имущихъ же или побол-

Тга 4 рн 2 ф.

и
ших сугубо, или и выше против имѣнія. От не-
мущихже, или убогих и коимъ просится туне у
малое ~~звон~~ да звонится. Пономарь же или звонарь
да не имать звонити дондеже невозметъ допущеніе
от наместника ~~нашего~~ и непринимать указ от Епи-
тропа, и не будетъ уречено за звоно платитъ или
записать. Которыйже дастъ сараидарь церкви, тако
Архіерею и прочимъ милостиню противъ силы, та-
ковыя въ церковной порти можете погребѣти, и
выше звонити и выше священника ^{бе} ^а ~~обещи~~. А ко-
торый дастъ парусію и за болныя учинитъ милос-
тиню, на церкву и школы, тому звонити во вся
тяжкая: и можетъ и близъ церкви погребѣтися, или
под тороном, и таковому вси священники ^{бе} ~~обещи~~
и звонити кадъ ^а ~~сѣ~~ ^а ~~престави~~ 2 крѣтъ у велико звоно
звонити, три крѣтъ у вся три за полъ часа звони-
ти. Тако ^а ~~когда~~ ^а ~~преставлягося~~ ^а ~~понесѣтъ~~ къ церкви
и по оному гробу, и по погребеніи до кудъ рази-
дѣтся народъ звонити. А который выше от пару-
сіе и добру милостиню сотворитъ како на общество
Архіерею, церкви, болнымъ и на школы, таковому по
вышеописаному начину редомъ до погребенія да
звонится вышнее от того, тоу ^а ~~да~~ и по вечерній
звонити за неделю дней на дань два крѣтъ по
утренни и вечерни, а въ церкви погребати прави-
ло недоушастъ никого, ^а ~~по~~ ^а ~~болше~~ ^а ~~плативши~~ ^а ~~ближе~~
церкви и приличіе мѣсто избрати подъ торонъ и
до прочи церковныя вратъ мощно; а другогаче си-
ромаси въ гробницахъ общихъ вонъ да погребѣются.

Гамъ же,
ловомъ или
благочинна
же не
на мѣстѣ
на которомъ
дастъ выше
лишнее гербъ
накованъ,
гербъ,

от средних 6 ф. и от меньших или последних, на-
чеже ^{богатых} и надныхъ во убожество, а хотяще
при фамилии конатися, а еще ^{еще} прина тѣлеса и на
еже на другое мѣсто погребѣтися, оставляется на
разсужденіе Епитрономъ могущій елико вище да
дастъ. Тако пакъ

13. Епитроны црковный вещи еже имѣ по спецификаціи преданы суть, и на нихом отговорю, они да имѣют под нихом затворъ держати, и на потребное время сценнику, что суть одежды или окрут сценнической и діаконскій изрядившии и лѣпши, оныя на праздник да имѣ даютъ, худшіе же на катадневно да употребляютъ. Во олтарѣ выше округа да не находится нежели елико потребито есть, да не кварится и да имѣють внутри все рядно и чисто держати и савирно и се есть поне-марская должность, сценникомъ же книги на прочитаніе да даются, а чредному сценнику по едину свѣцу и мало туміана правила ради, обаче от их писмо да взимають коим дають, егда како небои кончина изгубилася, црковный епитроны должны и сценники ходатайствовать при дшевныхъ Боголюбцевъ Хртіянъ, одежды, сосуди, книги на цркову страну. Такоже

14. Церковный епитропы, пачеже пономари да имѣють надсмотреніе/ за свѣщи, тѣмѣан, елей и проч. сіяже суть должности пономарховъ, а имѣнно Г. ~~раина Канамалин и Г.д. Никита~~, ничто о себѣ без вѣдомости епитропскія творити, и под мановеніем

заповѣстію епитропскою^о быти и повиноватися и по-
слушаніе творити. Сіяже должности исполняти обя-
зани суть: во олтари чисто^е дръжати и пометено, и
вса сосуди очищати, одеждыже савіени по всегда да
будутъ, свѣщ^аи, по^иселеи и кадила надсматривати,
прежде всякаго праздника да есть свѣтло и очищено
и обѣ препрати^е чистити, сице предъ всякую недѣлю,
или праздникъ г^ии, цѣлая порта да есть чиста и
пометена. На время правила ц^рковнаго, въ дворъ
на благословеніе да приходѣть и на всякомъ правилѣ
да обрѣтается помоществовати пачеже на лѣтургии и
за лѣтургію потребита прежде приправити вся и со
страхомъ божіимъ служеніе свое да исполняютъ. Аще-
лиже въ чемъ преступятъ и кромѣ болѣзны за лѣ-
ность въ чемъ либо прегрѣшатъ, и свое служеніе не-
исполнятъ, и да не дерзнутъ никому относити отъ ц^ркви
свѣщи, туманъ и елей и проч. недопускается, и о
всѣхъ надъ нихъ епитропи ц^рковный да позорствуютъ
и наставляютъ и честократно да совѣтуютъ и сло-
веснѣ наказуютъ, аще ли не будетъ престати но
горща начнутъ чинити, тогда епитропи должны вы^ести ихъ
изъ дворъ^и и тамо безсловесное нака-
заніе будутъ имѣти. А пакъ

15. Епитропы да имѣютъ взяти кутію ц^рков-
ную особъ, и единъ отъ нихъ да поидетъ по вашарахъ,
и да ходатайствуютъ на ц^рковъ мѣстныю накормити
по возможности. Сверху сихъ.

16. Призвавши масторе отъ свѣщ^аи, и до-
говоря устроихомъ за^и интересъ ц^рковный сице, да вси
з^а ц^рковныи^и вѣща, да^и вѣща, аще не^изнаютъ^и с^амъ^и вѣща^и
и, да^и с^амъ^и вѣща^и предъ^и масторо^и на^ивѣща^и с^амъ^и
самъ^и вѣща^и

люди от црквы ^и восаніи ^и ~~свѣщеніи~~ ^и цѣною купуютъ, а не от майсторовъ, восакъ да будетъ црковный, майстором платити за цѣланіе ^{свѣщеніи} ~~свѣщеніи~~ на всяку по единъ пѣтакъ то есть 7 ^{коп.} ~~коп.~~ ^{коп.} Тесираже или убитка ^и ~~будуть~~ ^и на всяку оку отбитися по 20 драма. Страні ^и ~~иже~~ ^и или иновѣрніи ^и ~~проходящихъ~~ ^и чресъ варошъ свободно ~~да~~ ^и ~~есть~~ ^и ~~таковы~~ ^и ~~продавати~~ ^и ~~ему,~~ ^и ~~обаче~~ ^и ~~не~~ ^и ~~варошаномъ.~~

Кутія школьная въ црквах на свое время ~~абіо~~ ^и ~~да~~ ^и ~~проходить~~ ^и ~~Тѣмъ~~ ^и ~~поможенія~~ ^и ~~учащихся~~ ^и ~~убогихъ~~ ^и ~~дѣтѣ.~~

Въ заключеніе же сих преднеписанныхъ во Инструкціи опредѣленныхъ Епитроповъ и пономарховъ должностей ихъ ^и ~~же~~ ^и ~~извѣстно~~ ^и ~~проразсудивше~~ ^и ~~нестою~~ ^и ~~сей~~ ^и ~~свѣтѣй~~ ^и ~~цркви~~ ^и ~~пребитръ~~ ^и ~~лучшій~~ ^и ~~бити,~~ ^и ~~но~~ ^и ~~и~~ ^и ~~при~~ ^и ~~бавяема~~ ^и ~~всегда~~ ^и ~~чтолибѣ~~ ^и ~~будеть~~ ^и ~~знатися~~ ^и ~~что~~ ^и ~~въ~~ ^и ~~го~~ ^и ~~тову~~ ^и ~~есть~~ ^и ~~и~~ ^и ~~пакъ~~ ^и ~~что~~ ^и ~~на~~ ^и ~~потребитая~~ ^и ~~издается,~~ ^и ~~Та~~ ^и ~~кожде~~ ^и ~~и~~ ^и ~~дающіи~~ ^и ~~мѣстнию~~ ^и ~~могутъ~~ ^и ~~надѣяться~~ ^и ~~что~~ ^и ~~имъ~~ ^и ~~без~~ ^и ~~пропуска~~ ^и ~~на~~ ^и ~~службахъ~~ ^и ~~бѣжихъ~~ ^и ~~обслужитися~~ ^и ~~и~~ ^и ~~въ~~ ^и ~~родъ~~ ^и ~~и~~ ^и ~~родъ~~ ^и ~~протокулѣ~~ ^и ~~црквиномъ,~~ ^и ~~имена~~ ^и ~~тѣхъ~~ ^и ~~написана~~ ^и ~~оставутъ.~~

Токмо нарежденіи ^и ~~служителие~~ ^и ~~цркви~~ ^и ~~свѣтѣ~~ ^и ~~да~~ ^и ~~тѣмъ~~ ^и ~~по~~ ^и ~~нарезденію~~ ^и ~~нашему~~ ^и ~~все~~ ^и ~~исправно~~ ^и ~~да~~ ^и ~~будеть,~~ ^и ~~Богъ~~ ^и ~~же~~ ^и ~~своею~~ ^и ~~благодатію~~ ^и ~~да~~ ^и ~~вразумитъ,~~ ^и ~~и~~ ^и ~~укрѣптитъ~~ ^и ~~въ~~ ^и ~~служеніи~~ ^и ~~сѣмъ,~~ ^и ~~притомъ~~ ^и ~~и~~ ^и ~~желаю~~ ^и ~~да~~ ^и ~~от~~ ^и ~~начальнаго~~ ^и ~~Архиастыря~~ ^и ~~Мздовоздающе~~ ^и ~~за~~ ^и ~~сѣмъ~~ ^и ~~вос~~ ^и ~~пріимутъ,~~ ^и ~~имъ~~ ^и ~~же~~ ^и ~~и~~ ^и ~~от~~ ^и ~~нашего~~ ^и ~~емиренія~~ ^и ~~благословеніе~~ ^и ~~Архіерейское~~ ^и ~~воздающе,~~ ^и ~~пребываемъ,~~ ^и ~~данно~~ ^и ~~во~~ ^и ~~Вуко~~ ^и ~~варошѣ~~ ^и ~~на~~ ^и ~~1733-го~~ ^и ~~Года~~ ^и ~~мѣца~~ ^и ~~октом.~~ ^и ~~15-го~~ ^и ~~дне.~~

М. П. Викентій Іоаннович с. р. "

Пошто су тако наши прадедови у Вуковару овај лени храм Божији саградили, и правила стекли

на који начин би црквени и школски иметак множити могли, прионити су они, са њима својственом побожном ревношћу, да исти што достојније усаврше и украсе.

Важна је у том погледу за повесницу српске православне цркве вуковарске књига црквених рачуна од 1759. до 1813. године. Ова је књига тврдо увезана и потпуно сачувана, те има на првој листу наслов:

„Протокулъ

цркве свето Николаевске вуковарске

1759-го лѣта мною на концу подписатомъ сочинися и Епитрономъ саутвердитимъ Блгоговѣйномъ оцу Јоаниу Воинчевићу и Маноилу Јанковичу казанѣй в руки предаде се да оны должни будутъ чисто држати прибытокъ дѣяти и по внутаръ назначитима рубриками право приходе и расходе уписивати. Јако же и ураментъ ихъ гласить и на той конецъ сѣй заключено у Вуковару више писатаго лѣта Јануар: мца числа 1-го.

(М. П.) Герасимъ Радосав с. р.

А. Е. Митр. Еѣархъ.“

Не само да су у овој књизи од године на годину сви приходи и расходи по појединим ставкама уврштени и почевши од год. 1791 сваком поједином годишњем рачуну придодан именик особа, којима је црквена готовина у зајам издавана са датумом обвезнице и ознаком дужних свота, него су у истој почевши од 1713. до 1813. године сачувана

имена а по већој чести и власторучни потписи и печати протопоја, епитропа, осталих црквених служитеља и многобројних српских становника вуковарских, који су тима годишњим скуповима присуствовали. Само од 1769. до укључно 1777. године нису рачуни посебно за сваку поједину годину, него за свих тих шест година једно за другим у ту књигу уврштени и дне 7. марта 1775. не само потписом црквене општине него први пут и потписом присутног журијског повереника оверовљени. Није ли може бити ова последња околност, у којој су Срба тада повреду зајамчене им црквене аутономије сматрали, била узрок неуредности, која је тих година у полагању црквених рачуна завладала, те да су тадашњи општинари волели црквене рачуне у скупу не претресати, него ли да би допустили, да им се том приликом, присуством повереника светске области, црквена аутономија вређа; пак видећи да им отпор не помаже, напоскон ту новост почевши од 1775. ипак усвојити принуђени били.

Прве рачуне од 1758. до 1768. супотписивао је митрополитеки ексарх Герасим Радосав или Радосављевић, а на скупном рачуну од 1769. до 1774. налази се потпис ексарха Данила Богдановића; касније пак, од како су рачуне повереници светске области супотписивати почели, не налазе се више на њима потписи ексарха.

Из ових рачуна види се, да је нова црква у прве три десетине година од постанка њеног посто-

пено украшавана, у истој постојеће од позлаћеног дрвореза врло укусно састављено темпло, које је осечки дрворезник Фиртхер правио, подигнуто и вештачки бојадисаним иконама провиђено. Године 1763. закључено је цели свод црквени променити, корош распространити, торањ и школу правити. Поред свих тих огромних трошкова, множио се је инак иметак црквени од године на годину тако знатно, да је исти, који је године 1758. своту од 2126 фор. износио, године 1813. на своту од 13130 фор. 31 кр. нарастао. Ово се може највише тој околности приписати, да се је број православни Срба у Вуковару још године 1763. на толико умножио, да се је већ тада на зидање још једне цркве приступити хтело, што тадашње светске власти допустити не хтедохе. Тим поводом постала је на корошу те цркве и сад постојећа капела Св. Великомученика Георгија.

Даље се из потписа на овим рачунима види, да су од 1759. до 1784. у Вуковару варошки кнезови понајвише православни Срби били, и то 1759. Гаврило Димић, 1760—1762, 1767—1768. Арсеније Поповић, 1763. Стојша Милосав, 1765—1766. Ђуко Костић, 1775—1778. непрекидно а за тим и 1784. Стојан Чавић. Веројатно је да је то и осталих година а нарочито и после 1784. још дуго времена случај био, без да се то из потписа на тима рачунима види; јер је познато да су Срби у Вуковару до најновијег доба и иметком претежили од мно-

вераца били и далеко већи број становника него ли данас сачињавали, те да се је до пре 20—30 година сва трговина и све куће на пијаци у руку Срба находиле. Такођер је варошка општина ову цркву у оно време разним прилозима и то нарочито прилозима: „од шрофова“ „Шлофкрајцара“ и „пупилеких крајцара“ прилично потпомагала, које сигурно не би случај био, да Срби у варошкој кући нису одлучну реч водили.

Спомена је вредно, да је, као што се из те књиге види, поп Игњатије Михајловић од године 1764 до 1781. као парох а од 1782. до 1800. као прота, дакле непрекидно пуних 36 година свештеником ове цркве био и да је иети кроз цело то време готово све ове рачуне својим карактеристичним, читким, округлим и крешким рукописом писао. Овај свештеник био је узор пастир свога стада, те га је црквена општина године 1797. као што ставка 8 расхода тог рачуна сведочи: „за отликованую его у време кужно и стаду своему службу“ знатним за оно време даром од 150 фор. наградила. Име његово слушао сам и ја у своје детињству од најстаријих људи с великим пијететом спомињати.

Да видимо како су наши стари са црквеним иметком управљали навестићу из ове књиге два рачуна и то :

1. Рачун од год. 1763. из кога се види како и којим поводом је поменута капела светог В. М. Георгија на корону те цркве постала. Овај рачун гласи :

„1763-о лѣта

Варошъ Вуковаръ

Црковъ свето Николаевская чрезъ своего Енчтрона Теодора Петровича, от лѣта 1763-о Януара 12-о до тогоже лѣта декемв. 28-о добила у различности, како его особито тефтеръ кой находится под Нр. 6. показуеть а здѣ у екстракту видити есть и убо :

Екстрактъ

1-о 1762-о лѣта дато е ему у готову 1334 ф. 27 $\frac{1}{2}$ н.

2-о На цѣли годъ прихода ималь

до 1763. лѣта декем. 28-о. . . 400 ф. 80 н.

Особито кнезь Стойна Милосавлевичъ у своему кнежеству и ешкутству що е од щтрафа и у различности придобіо 60 ф. то е за етіхаръ у цркву даль . . .

Сумма . . 1735 ф. 7 $\frac{1}{2}$ н.

Потрошито

1-о у различности на црковну потребу чрезъ 1763. лѣто. . .

252 ф. 8 $\frac{1}{2}$ н.

2-о А сада у готову и на дугу по

облигация имѣеть . . . 1482 ф. 24 н.

кое чини горня сумма , . . 1735 ф. 7 $\frac{1}{2}$ н.

30 фор. школки било и Николи Вунѣу на храненіе дато.

Коя готовость подъ печатомъ на храненіе новоопоставитому Енчтрону Петру Міатовичу предат-

ся, да онъ готовость хранилъ и прибитокъ цркви евестой дѣсть, а за управленіе (по отрєженію от общества) торня и при цркви николє и друга г. Енн-тропа именемъ Гдаръ Георгій Поповичъ и Георгій Костиѣъ, да они сва троица совокупно подъ Настояніемъ Гдна протопрєсвѣтера Мовсеа Лукича и Гдра Стойше Милосавлевича кнєза здѣшніа вуковарскіа вароши попеченіе и бригу имѣють матеріалъ пригото-вити, маісторє наѣи, погодити, како би лѣта 1764. школу у койои има под єднимъ кровомъ три собе и кухня бити, и торанъ рєпарирати у совершен-ство привєст могли.

К томуже за нужду и потребу видѣлося бити, особито єдну капєлу созидати да неби во дни празд-ничиня и недели младежъ наипачеже слугє и слун-кинє Божіє службє, молитвословіа и єтго причаще-нїа лишєни бивали, и зато общимъ согласіємъ 2-ва тугора и то єсть гдар Гавріїлъ Димїѣъ и Арсєній Поповичъ избрати и соутвердити єєу, да они за управлѣніє рєчєніа новїа црквє или капєлє, храма єтого велико мчєника Георгїа, Блгословєніємъ Ныхъ Високодостойнѣйшаго Прєосщєнства Екєцєлен: Пра-вославнаго Архїєпкпа и Митрополїта Гдна Гдна Павла Пєнадовича,

їакоже и они предрєчєни имѣють за управленіє касу собирати, матеріалъ готовить, маусторє погаѣати и исплаћивати, а колико от куда и от кого що прїмають такоже колико када камо и за какву потребу трошєтъ право и вѣрно прїходе и разходе

у тефтеръ унисують, како у време свое предъ црковнимъ поглаваромъ и обществомъ праведни свой и рачунъ моги дати, тако на сей конецъ и закључися 1763. декем. 28. у Вуковару

(М. П.) Герасимъ Радосав с. р.
А. и Митроп. Екзархъ

(М. П.) Моисей Лукичъ с. р.
протопоп вуков.

Буко Костићъ с. р.
Теодоръ Петровићъ с. р.
Јоанъ Тењацъ с. р.
Георг: Поповићъ с. р.
Евтимие Виденовићъ с. р.
Георги Гау . . . с. р.
Арсение Поповићъ с. р.
Николай Марковићъ
Јоанъ Ісаковићъ

Црквени синови:

Атоніи Бачинчанинъ
Евтиміи Јовановићъ
Јоанъ Бубнаревићъ
звонар

Школскый тоторъ:
Николай Вуиъ

Свротинскій тоторъ:
Василій Нештинацъ

(М. П.) Стойша Милосавъ с. р.
кнезь

Еша Тегелтићъ ешкутъ
 Миливои Мединацъ
 Панаотъ Динићъ
 Мишко Даміановићъ
 Мишко Казанджіа с. р.

2. Рачун од године 1794 из кога се види када је набављено и колико је коштало оно велико евангелије са којим се српска православна црква вуковарска и сад праведно дичити може.

Ово је евангелије у Москви 3. фебруара 1769. за време царице Јелисавете Петровне печатано, 70 цм. високо, 50 цм. широко и 10 цм. дебело, у финој тисканој црвеној кадиџи круто увезато, са обе стране добро позлаћеним сребром богато оковано и таквим истим шарама искићено, стоји на часној трапези у стакленом оквиру, те је, почем се врло ретко као о ускресу или богојављењу употребљавало, са свим добро сачувано. На обе стране корица налазе се по пет средњих, округлих на белом порцулану или тако званом шмелцу укусно бојадисаних иконица и то, с преда у среди: воскресеније, а у ћошковима евангелисте: Матија, Лука, Марко и Јован а на стражњој страни у среди: вознесеније, а у ћошковима пророци: Исаија, Јеремија, Језекил и Данило. На последњем листу испод корица види се написано руско презиме: „Соловѣвъ“. Као што сам слушао има у целој Српству још само једина саборна црква у Карловцима слично евангелије.

Даље се виде из овога рачуна у попису особа, којима је црквена готовина у зајам издавана, које су породице тада у Вуковару постојале. Овај рачун гласи:

„1794. лѣта

Варошъ Вуковаръ

Рачунъ

Сверху приходоу цркве етаго Николая во вароши Вуковаръ сущія за 1794. лѣто от 1. мѣца Января до послѣдняго дне мѣца Декемврія, чрезъ Епитропа Гдра Теодора Петровиѣа Јакоже его Протоколь имъ водный иже естъ под Про 34. показаль и убо:

Екстрактъ

Приходоу

1. По гласу рачуна от 1793. лѣта у готовыхъ новци изостало и предато было ему Епитропу . . .	1786 ф. 33 кр.
2. И на дугу у 47. облигаціяхъ . . .	7959 „ 99 „
Сумма . . .	9746 ф. 32 кр.

Сего 1794. лѣта прихода било, и убо.

3. От тасовъ црковныхъ за цѣлое лѣто јакоже протоколь Епитроповъ чрезъ насъ долу подписанныхъ прегледанъ и искушен . . .	163 ф. 13 кр.
4. От продаемыхъ свѣщъ по тому же протоколу	340 „ 47 $\frac{1}{2}$ „
5. От звонобоглашенія	151 „ 11 „

6. от продаемыхъ столовъ	218	"	15	"
7. от продатыхъ неширахъ и свиле	10	"	19	"
8. от сватова и вѣнцевъ	14	"	16	"
9. от свечаровъ	21	"	46 $\frac{1}{2}$	"
10. от различне милостинѣ и при- логовъ	85	"	18 $\frac{1}{2}$	"
11. от продатыхъ вина и ракіе	277	"	30	"
12. от у интереса на нов. цркв. на 8422 ф. от 100 ф. 6 ф.	505	"	13	"

За 1794. лѣто прихода бывшаго сумама 1787 " 49 $\frac{1}{2}$ "

а съ оставшимъ от 1793. лѣта при-
ходомъ сумама 11534 " 21 $\frac{1}{2}$ "

Расходовъ

1. На зейтинъ, свѣще, восакъ и таміанъ по контахъ бр. 1. 2. 3. 4. 19.	238	"	12	"
2. На исплаиванѣ магістеру по квити бр. 6. и репарацию школе	118	"	30	"
3. Діакону за его службу	12	"	—	"
4. На исплаиванѣ звонару, и саткін по квитахъ бр. 7. и 8.	100	"	—	"
5. На Еленича у Карловцы по квити бр. 11.	48	"	55	"
6. На исплаиванѣ конвенціе по кви- ти бр. 10.	70	"	—	"
7. На различность по квитахъ бр. 9. 12. 13. 15. 16. 17. и 18. 53 ф. 28 кр. и протоколу 83 ф. 55 кр.	137	"	23	"

8. Винцилиру за цѣло годишню рад- ню 13 мотика винограда, печенѣ ракіе и к симъ потребная 118 ф. 58 кр. а и пинтеру по конти 14. 17 фор.	135	58	"
Сума	910	58	"

На Евангеліе

1. За 3 рифа кадифе по 9 ф. по конти бр. 1.	27	—	"
2. Бухпинтеру за оправленіе того по конти бр. 2.	49	15	"
3. За молерай Жмелца по конти бр. 3.	155	—	"
4. Кулувжін за оковъ по конти бр. 4.	893	37	"
5. Армиціе по квитахъ бр. 5. и 6.	40	19	"
5. Киріе и другаго трошка по кон- ти бр. 7.	7	10	"
цѣлаго расхода за 1794. лѣто сума	2083	19	"

Суммаріумъ.

Приходъ состоится	11534	21 $\frac{1}{2}$	"
Расходъ обаче	2083	19	"
Слѣдовательно остаѣтъ церкви у готовыхъ новцы, и у 48 облига- ціе на дугу	9451	2 $\frac{1}{2}$	"

Изясненіе.

Предпоказанныхъ у 9451 ф. $2\frac{1}{2}$ кр. преко трошка содержащихся новаца и убо.

1. У кассы церковной у готовыхъ новцы кодъ новопоставленаго епитропа господара Јосифа Јоанновичъ јакоже и миць цѣдуля подъ А. јавляетъ остаетъ 1437 " $42\frac{1}{2}$ "
- Слѣдующая же сумма разнимъ лицамъ подъ интересъ на 100 ф. 6 ф. на обшитаіе раздато есть и убо:
2. Господару Даніилу Иліичу от 1793. лѣта Јануар 1. 1000 " — "
3. Господару Георгіа Костица сыновомъ от лѣта 1792. Мая 12. 1000 " — "
4. Господару Василию Димичу и Јоану Марковичу от 1791. Јануар 1. 550 " — "
5. Господару Јоанну и Михаилу Ігнатовичемъ от 1786. Јануар 1. 450 " — "
6. Тѣмъ Господаремъ Ігнатовичемъ от 1793. Февруара 1. 300 " — "
7. Атанасію Вукасоничу от 1792. Јануар 2. 350 " — "
8. Гд. Симеону Георгіевичу и Стојану Романичу от 1792. Јануара 1. 500 " — "
9. Гд. Арсенію Стойшичу от 1792. Декемвриа 1. 350 " — "

10. Гд. Трифону Гаврііловичу от 1793. Януар 3.	400	—	"
11. Гд. Жоану Райкову от 1790. Февруара 10.	150	" —	"
12. Гд. Стефану Стойшичу от 1792. Августа 1.	100	" —	"
13. Гд. Михайлу Дуждовичу от 1790. Февруара 10.	150	" —	"
14. Гд. Кирилу Антоніевичу от 1790. Декавра 29.	200	" —	"
15. Г. Стефану Геренчевичу от 1777. Декавра 17.	200	" —	"
16. Гд. Жоану Степанчевичу от 1793. Февруара 1.	200	" —	"
17. Гд. Петру Јанковичу от 1789. Јануара 18.	200	" —	"
18. Гд. Стояну Шицану от 1793. Февруара 9.	100	" —	"
19. Гд. Кузману Јоановичу от 1793. Февруара 1.	100	" —	"
20. Гд. Андрею Младеновичу от 1792. Февруара 1.	100	" —	"
21. Гд. Игня Матичъ за вино от 1792. родившаго от 1795. Јануара 19.	154	" 42	"
22. Гд. Гавріілу Фокличу от 1793. Декавра 29.	50	" —	"
23. Госпођи Ании Петровицъ са синомъ от 1795. Јануара 4.	150	" —	"

24. Гд. Стефану Звонару от 1794. Декемвра 31.	50	"	—	"
25. Гд. Той Стефану Звонару от 1794. Ноемв. 25.	50	"	—	"
26. Гд. Самунлу Поповичу от 1792. Јуліа 4.	86	"	8	"
27. Гд. Алекси Поповичу от 1798. Маіа 25.	50	"	—	"
28. Гд. Лази Васкову от 1793. Ја- нуара 2.	25	"	—	"
29. Гд. Или Стойшичу от 1792. Де- кемвра 28.	100	"	—	"
30. Гд. Или Станичу от 1787. Маіа 14.	50	"	—	"
31. Гд. Николи Станчу от 1789. Ја- нуара 7.	50	"	—	"
32. Гд. Михаилу Кудичу от 1795. Јануара 1.	50	"	—	"
33. Гд. Протопресвитеру Игнатию от 1795. Јануара 2.	150	"	—	"
34. Гд. Михаилу Милашевичу от 1792. Јуліа 13.	50	"	—	"
35. Гд. Кирилу Антониевичу от 1794. Декемвра 27.	100	"	—	"
36. Гд. Николи Бояничу от 1792. Јануара 1.	50	"	—	"
37. Гд. Михаилу Владимиру от 1791. Април 22.	50	"	—	"

38. Гд. Павлу Поповичу от 1794. Декембра 26.	50	"	—	"
39. Гд. Стефану Бакалу от 1794. Февруара 4.	25	"	—	"
40. Гд. Иоанну Печварцу от 1793. Ја- нуара 18.	30	"	—	"
41. Гд. Андрею Марковичу од 1794. Февруара 21.	21	"	15	"
42. Гд. Кирилу Кузмановичу от 1793. Новембра 1.	34	"	—	"
43. Гд. Гаврилу Богосављевићу от 1795. Јануара 4.	50	"	—	"
44. Гд. Алексію Остончу от 1789. Май 8.	30	"	—	"
45. Гд. Теодору Станичу от 1791. Јуниа 15.	33	"	—	"
46. Гд. Јерею Георгию от 1791. Май 16. и са интересомъ . . .	29	"	15	"
47. Гд. Лаки Теофилову от 1789. Февруара 13.	10	"	—	"
48. Гд. Андрею Настичу от 1788. Јануара 31.	20	"	—	"
49. Гд. Пантели Верцу от 1780. Октомбра 7.	15	"	—	"
Сумма	9451	"	2 $\frac{1}{2}$	"

(М. П.) Теодоръ Петровиѣ с р.
епископъ церковни.

Да настоящи Рачунъ за 1794. лѣто силою всевысочайшаго цесаро-кравлевскаго регуламента, чрезъ ихъ Ексцелленцію Архіепископа и Митрополита карловачкаго господина Стефана от Стратимировичъ намъ издаваному указу в присутіи насъ долу подписанныхъ прегледанъ и сѣце обрѣтенъ, и сочиненъ есть подписомъ именъ нѣювыхъ съ приложеніемъ обычныхъ печати нашея свидѣтельствуемъ 1795. лѣта месеца Јануаріа дне 2. у Вуковару

(М. П.) Игнатій Михаиловичъ с. р.
протопресв. вуковарскій

(М. П.) Јоанъ Игнатовичъ с. р.
Михаилъ Адамовичъ с. р.
Павелъ Поповичъ с. р.
Лазаръ Кузмановићъ с. р.

(М. П.) Симо Георгіевић с. р.

(М. П.) Христо Михаиловичъ с. р.
Јованъ Јокановићъ с. р.
Атанас. Вукашиновић с. р.
Ђуко Стенпачевићъ с. р.
Стојан Шицанъ с. р.
М. Поповичъ с. р.

(М. П.) Јосифъ Јоановичъ с. р.

(М. П.) Стеванъ Лазаровићъ с. р.

Coram me Matth. Cambesi m. p. Or. Jud. Nlium.

Као знак побожности и дарезљивости нашихъ старихъ вредна је спомена и частна трапеза на којој у овоме рачуну споменуто евангелије лежи.

Иста је из црног црвеног мрамора венчаки сре-
зана, састоји се из дољне и горње масивне плоче
од којих горња на четири јака мраморна стуба по-
чиња Дољна плоча, представљајући небеса са сун-
цем, месецом и симболима „разнијатја“ има следећи
надпис: „Сей престолъ еже на немъ божественому
безкровному сщцекодѣйствію за людскія грѣхы во
вѣчній роды совершатися из горящаго къ Господеву
Богу і усрдія црквы храма святаго Николая архи-
епіскопа мѣланѣйскогъ чудотворца въ Вуковарѣ
сущей единокровия братія за вѣчни своихъ роди-
телей Теодора и Анни а и свой спомейтъ: Кирілъ,
Стефанъ и Николай Теодоровићи жителіе вуковар-
скія во комитатѣ сръбскомъ сущія приложниа 1799.
лѣта мѣсеца Августа 15 дне.“

Но наши стари писцу били само побожни пра-
вославни хришћани, они бијаху и свесни Срби, који
су, кад је потреба изискивала, смело и одважно
на браник права цркве и народа стали, као што то
ниже наведемо две исправе, које сам једну крај
друге у посебном омоту међу обичним списима у
тој архиви нашо, и доказују. Ове две исправе
стоје у очевидној свези, јер дочим прва у себи са-
држаје закључак општинара, садржава друга у себи
изведење истог, те се односе обе на један те исти пред-
мет: обрану повређених права и привилегија народних.

Прва од ових исправа писана је руком поме-
нутог пона Игњата Михајловића на посебном та-
баку и гласи овако:

„Данає на концу лѣта, месеца и године подписатых, мы долуподписаты собращеся у наше церкви свято Николаевске греческаго неунитскаго закона домъ школьный, и между себе дозволи есмо нашего господина протопресвитера вуковарскаго Мовсеа Лукича и парохіалнаго свщеника Игнатія Михайловича, гдѣ за общее добро наше, поврежденіе обще народных нашихъ привилегій и нарушеніе календара нашего, и боящися да и по-между нами убійства неслучится како по другихъ епархіяхъ¹⁾ договорившесє како от насъ тужбу племенитой вармеѣи за истое нарушеніе всѣхъ и предименоватыхъ обще народныхъ поврежденныхъ послати, тако ихъ Ексцеленціи согласну во всемъ копію послати, у чему мы годъ дозволи будемо поврежденіе наше, наипачеже обще народныхъ привилегій и того ради да мы согласно сіє сотворити илити тужбе далше камо надлежитъ отелати, потписуємо се и от сего нашего подписа до послѣднѣ капли крови да отступити неѣмо подпісомъ нашихъ именъ свидѣтельствуемъ. Фебруара . . . 1778.

Стоіанъ Чавиѣ

Василіе Веселиновичъ

Ђуко Костиѣ

єпитроп церковни

Јованъ Исаковичъ

Арсеєи Поповиѣ

Андріа Марковичъ ешкуть

Василіе Димиѣ

Ђира Автониѣ

Гару Георгіе

¹⁾ Ове подвучене речи су истом руком на левој страни бѣломъ тинтомъ додане.

Ефта Гибарчанинъ
 Лавудаи Хажи
 Стеванъ Радонићъ
 Симеонъ Јанковићъ
 Илија Мијиловићъ
 Панто Антонијевићъ
 Ацо Јовановићъ
 Јованъ Михаиловъ
 Гаврилъ Тодоровићъ
 Павелъ Поповићъ
 Милутинъ Берковићъ
 Јованъ Меленчевићъ
 Еремја Чаругђија
 Станиша Чаругђија
 Марко Овановићъ
 Коя Тепеџићъ
 Ефто Плавшићъ
 Петаръ Чавићъ
 Илија Живановићъ
 Матејмъ Алимнићъ
 Јованъ Мирковъ
 Илија Стобшићъ
 Андрија Милациновићъ
 Теодоръ Рашковъ

Мартинъ Вукашиновићъ
 Аћимъ Петровићъ
 Ешо Тегелтићъ
 Јованъ Мирковићъ
 Наумъ Лазаровићъ
 Атанасија Лазаровићъ
 Михалъ Боровацъ
 Илија Арсу
 Илија Плавшићъ
 Јаковъ Мплићъ
 Симо Теорђевићъ
 Мианло Аћимовићъ
 Аћтоніе Багичанинъ
 Јованъ Београдацъ
 Глигоріе Петровићъ
 Теодоръ Дужда
 Јованъ Игњатовићъ
 Григори Кирићъ
 Марко Абаџија
 Ђира Марковићъ
 Јованъ Чаковчанинъ
 Стефанъ Поповићъ
 Јованъ Ерылетићъ
 Михаилъ Петровићъ

Сви ови подписи са малом пзнимком су, као што се на тој исправи види власторучни а пред сваким појединим потписом налази се знак крста које је у оно време потпису свечанији облик давало.

С поља на рубруму ове исправе написано је:
„Скупъ и Господ подписати. 1778.“

Друга од ових исправа писана је очевидно другом руком а и другим за онда „простијим“ језиком, на три велика табака, те нема ни датума ни потписа. По свој прилици је то или изворни саставак или прости прешне оне тужбе, која се у напред наведеном општинском закључку од . . . фебруара 1778. спомиње.

Овој вуковарској тужби сличну тужбу нашао је и г. Гавра Витковић, професор београдски, у архиви епископе православне општине будимске, коју су тамошњи Срби, под датумом 24. новембра 1778. такођер на вицишпана сремског управили, који је тада, као што г. Витковић вели, у Беркасову живио. Ова тужба будимских Срба, која је у 2-ом одељку Гласника епископског ученог друштва у Београду од год. 1874. печатана, има са свим другим краћи увод и свршетак него вуковарска, те су у њој не само по гдекоји пунктови вуковарске тужбе непремештани, него су у њој сви они пунктови, који су у вуковарској тужби наведени и који се само Вуковараца тичу, са свим изостављени. Сравнивши ове две исправе једну с другом, очевидно се поставља, да је саставитељу будимске тужбе вуковарска обрасцем служила, које се већ и из датума горњег закључка општине вуковарске од . . . фебруара 1778. и из датума будимске тужбе од 24. новембра 1778. судити може.

Но се види осим тога и из целог слога и састава вуковарске тужбе ове, да је иста у Вуковару састављена, јер су сви пунктови и места, која се Вуковара тичу и која су у будимској тужби непустена, и по слогу и по језику са осталим садржајем те тужбе очевидно из једног пера потекла. Зато ја овој Вуковарској тужби по свему вредност дајем и држим, да су Вуковарци, по примеру муниципалитета, ову своју тужбу будимској општини, која је тада у овој страни Српству једна од најодличнијих и најугледнијих била, — саопштили, у цели, да и она ову тужбу њихову од своје стране усвоји и поткрене, те су Будимци, одазвавши се позиву Вуковараца, ту њихову тужбу прекројили, у њој општа места, која се свих Срба тичу, местимце од речи до речи прихватили и само оно, што се на Вуковар односи, изоставили, и својој тужби други увод и закључак дали. По том је лако могуће, да ће се слична тужба и у архиви других већих и угледнијих општина наших наћи, који су са Вуковаром као Будим у живљем саобраћају стојали.

Ова врло занимљива тужба вуковарских Срба гласи од речи до речи овако :

Благоплеменитородный господинъ вицешпанъ,

нашъ господине милостивый !

Вашему благоплеменитородію и без нашего напоминанія, какве мерите и заслуге преузвишеному двору аустријскому, нашъ славеносрбскый и вѣрни

народъ у време првога и другога против најглавнѣша неприятелиа свего христіанства Турчина, а и осталих неприятелиа преузвишенога двора аустрыскаго ратаучинію есть, и за оне вѣрне заслуге нашего народа сербскога каквы пакъ слобода и привилегіе от блаженопочившаго императора римскаго, господина Леополда у години 1690. месецу априлію дану шестому, када милостивѣйше нашъ народъ сербскій испод ига турскога, у ово благочестиво свое царство своимъ синовомъ присиниты и противъ поменутога најглавнѣша неприятелиа Турчина оружіе узеты звали есу, и чрезъ тры свое динломе чрезъ свою двореку краѣвскую мажарскую канцеларію, у койма се садржава нараграфовъ плы пунтова 31. за боли сталезъ нашего вѣрнаго народа, а наипосле у години 1695. месецу марту дану 4. своимъ царскимъ именомъ и печатомъ милостивѣйше привилегіе потвердили есу. Кое привилегіе и слободу по смрти, ншого напредъ поменутогъ святопочившаго царскога величества господина Леополда, не само такобѣрь: блаженопочившій императоры римски и кралѣвы мажарскій, то есть: господинъ Јосіфъ первы у години 1706. месецу септембру дану 20. и господинъ Кароль шести у години 1715. месецу јануара дану 22. но и сада благополучно царетѣуце нново цесаро кралѣвско апостолическо величество одъ веѣхъ милостивѣйшая самодрѣца наша и маты госпоѣа госпоѣа Марія Терезія, у години 1743. месецу јулію дану 4. Милостивѣйшая кано

госпођа и мати наша потврдити, и по преди-цесоровъ свих привилегіама у овоме своме благочестивоме и христіанскоме царству, насъ по нашему восточному закону живити изволили есу, да е вамъ добро познато мы сви знадемо. — Но от пређе неколико година, а и данашнѣга дана, између наше земаљске госноде, нашега закона народъ различни догађай есу догађали се, кое догађае от почетка и гди су се догађали, нама ніе от потребе све јављати, веће само оне догађае, кои су се овде у нашој вароши, а и нике и недалеко от насъ, а премъ да су и вашему господарству сваколима позната, но и опетъ мы о нѣкихъ догађаяхъ опоменути с великомъ нуждомъ усиловати есмо, боєћи се да до послетка неби какови несрећни и смртни догађай како по другихъ варошахъ и мѣстахъ и између насъ произишао, не оставлямо: ербо из сваке прилике ми видимо, да сва слобода и привилегіе вѣрнога народа нашега сасвимъ замазана есу, а какое намъ начиномъ, из ове препокорне и плачевне тужбе наше видити можете коју не само вашему господству прочитати но и у самому оригиналу нѣкимъ цесарю кралѣвскимъ и апостолическимъ величествамъ от свію насъ правихъ и вѣрнѣйшихъ своихъ поданиковъ послати и от стране племените вармѣе еремске препоручити и сваку милость от нѣкоихъ величествъ намъ испросити да би не отrekli се.

1. Милостиви нашъ господине! Чуемо мы дае еданъ сочинитель илити авторъ нико ново: А. Б.

измислио, и да се наша деца уче, по Банату већ се раздато, по коме А. Б. говори се да онакова наука и овде међу нашу децу увести се хоће, а међу овима литерара чуесе да више чифуцкыхъ него ли србскихъ слова имаде. Но да би пѣга тко запитао: ели то А. Б. у оно време било кад се онъ започео учити се своме матернѣму езику; он ље отговорити да нѣ било а могае без тога постићи доволну науку у своме матерномъ езику: дакле ми то ново пѣгово А. Б. примити не можемо нити хоћемо;

2. Да светле регemente (што сутра могу и племените вармеѣ учивити) нашу просту децу у немецку школу немецкомъ јазыку учити се, која јошъ ни своимъ езикомъ добро говорити незнаду силомъ натерати.

3. Книге наше нашимъ единомъ закономъ, на кое мы никада сумњѣ имали нисмо, доносити забрањено, и за нашу потребу како црковну, тако и нашу общу хасну, и науку свју насъ преко толико година от куда смо пређе могли добавляти, от еднoзаконныхъ нашихъ куповали и съ нима се служили, а свагда у необореной вѣрности овоме преузвишеномъ двору аустрыскомъ стајали и служили есмо: сад се пакъ на неутѣшному нашу жалост, и душе наше смущеніе, силомъ натеру насъ униѣтеке бечке книге куповати, и како себе, тако и децу нашу съметеномъ и фалишномъ закону приобучавати.

4. Учителѣ от наше вѣре и закона и от нашего материнскаго языка нашей деци приводити, откуд би ми могли недопуца нам се, на послѣдакъ: никакова добра у овоме христіанскомѣ царству ни нама ни последному роду нашему ни имати ни пакъ за новце купити да можемо, а наши прадѣди и дѣди, такоѣр и браћа наша за ово царство, Преузвишенога двора аустріинскаго и неплательчу егову хасну, крв свою на Турчину, цесарокралѣвскими ребеліанти, на Французу, Бавару и Прусу, нещедѣи и нестрашеи се како потокомъ текучи проливали и съ иманіемъ онда служили, а ѿ садъ служимо, но у правица нашихъ привилегіалныхъ уврѣѣни есмо.

5. Обичай стари благи и христіанскы наши съ милостивѣйше подтвержденіа цесаро-кралѣвскимъ и апостолическимъ величествомъ имена новоиздатима регуламенти и честими указы по мало искоренявало се. Како и

6. Свещеника едногъ на 100 кућа да имамо отреѣено, а наше свете церкви службе и правила церковна наше вѣре и закона, по старому обычаю едва и тры свещеника извршивати могу, друге пакъ свещенике, коима смо мы кауціе дали, и све бремя кућа новихъ на себе узели, сад се касираю, а тоє нама противу параграфа 13. привилегіалнаго весьма противно, такоѣр:

7. Митрополитска и владическа власть поредъ параграфовъ 18. и 19. привилегіалныхъ надъ све-

шенствомъ сасвимъ искорѣнѣе, и на мѣсто ныхъ земалской господи официромъ предата, и како чуемо да у нѣкихъ мѣстахъ догађалосе, священнику у малу погрѣшность пасти, за кою официръ земалски разумѣвши священника у гвозђе постави, и не къ нѣговой духовной власти но своіой мирской под арестомъ пошлѣ.

8. Десетцы и кадуцитети поредъ параграфовъ привилегіальныхъ: 18. 25. 29. и 30. отъ церкви наше узети, и не на хасену плити интересъ царски но другима: а навластити спахиама земалскимъ за нивовъ боли интересъ и іакость предати.

9. Прошевинѣ и милостинѣ нашимъ манастиромъ забранѣе, а въ мѣсто нашихъ манастирей не само по варошахъ живућима нашего закона людма но и у селма по нашимъ кућама фратри просити иду, и милостиню скупилю, а јоцъ и подвозомъ от села до села съ препорукомъ земалскога официра у свако време, а навластити пакъ: у време десеткованя земалскога плода безъ плаћаня отвозесе, а наши церковни офицери ако ли би кой у прво село на форшпану извести се хотѣли, то онай по заповѣди и регулациі царской свагда платити мораю. И

10. Јоцъ видимо међу нами едну книгу мали катихисенъ, које незнамо отъ кога саставлена, и да се наша деца по варошахъ и осталихъ мѣстахъ отъ нивова цесарокралѣскога и апостолическога величества, а чрезъ нашего господина митрополита подъ именомъ цара раздана уче, у коме катихисену онай

сочинитель найпоглавитіе пункты, кой нашу вѣру и законъ утврђую, есте оставіо, и за ни нища не-снормиѣ. За кое овога сочинителя или автора ерамота да буде, восточнога нашего благочѣстіа је-русалимске свете церкви синомъ називатисе, и она-кову книгу на светъ издати, а правду и тврдоћу нашего закона оставити, и свѣту непоказати но са-крити. На коя мы разминцляваюћи познаемо, а и очито видимо, куда е нашъ господиѣ митропо-літь са своимъ владикама склонѣнъ; и што они ми-сле от насъ учинити; ономе се и изумлѣни или просто говорѣни (непаметни човекъ) досѣтити може, ербо су све ово зле и несрећне вѣри и закону на-шему прилике, какошти и

11. Ова правила нашимъ калуђеромъ из но-ва коіа су саставлѣна и раздата, а цета ова пра-вила за ошроћу свою несабира люде у манастирь, но разтеруе, а почему: и сама инова цесаро-кра-љвека и апостолеска Величества милостивѣйше и благоутробивѣйше из свакихъ приликахъ разеу-дити могутъ. Ербо у тому новому регуламенту, кромѣ остале ошроће коя вису могућа човеку поднети, поставлѣное овако: удовому свещенику у калуђере неѣти, а такођер и одъ веѣхъ старимъ или младимъ, но у најболѣ време свога живота, и то кои би покалуђерити се хотѣо; онаѣ да би за три године на проби у манастиру стајати морао, и довольно би наученъ био, а и остала къ овимъ ошро саставлѣна. Но сва она вису самимъ калуђе-

ромъ на штету по свему нашѣмъ народу сербскомъ, на велику несрећу, ербо она оцроћа, како смо и пређе препокорно рекли, недозива люде у калуђере но оттеруе, дакле мораю наши манастири опустошавати и обарати се. Како е то. И

12. Цѣли свѣтъ дознати може, да Гргетегъ манастирь не овихъ година из нова но из давна сазидать, и из ниова цесаро-кралѣвскога и апостолическога Величества преузвишене милосты и привилегіомъ саутврдить есть біо, кой не за интересъ царскы а юощъ манѣ за народню какву хасну есть заустію, и не само тай манастирь Гргетегъ, него и други манастири у нашего господина митрополита епархій, от Гргетега: Старо Хопово, Стари Јазакъ, Мала Реметица, Петковача, и Динша, а тако чумо да и у другима епархіама нашихъ владика из доволних манастира калуђери разтерати есу, манастири пакъ сасвим запустили: и гди су досадъ свещениціи наши по манастири служили Богу, и поіалы за державне цареве наше, цѣли дворъ, воиство, земалску госноду и остале службе божіе, онде сада различни скоти стое, и безчасте престоле и олтаре божіе. А то никому другому на хасну илити добитакъ ніе, веће само единое діаволу, ербо се онъ онде слави и весели, гди се найпре богъ славіо, а сада се неслужећи срамоти и погрѣуе. Навласти то овое нѣгово то есть діаволско найвеће веселѣ и радость, кадъ онъ види да христіани от христіана и очевидно и тайно претериванѣ и муке у своіой

вѣри и закону, а поредъ своихъ правица с великимъ
 крови пролітіємъ, и иманіємъ своимъ заслуженимъ
 и у дану и у ноѣи трпе и страдаю. А

13. Како смо и више препокорно за наше ма-
 настире нашему благоплеменитородію кой су за-
 пустили о поменули, тако і опетъ опоменути неое-
 ставлямо, да у дипломи другой светопочившаго им-
 ператора римскако господина Леополда, чрезъ свою
 двореку мажарско канцеларию у годни 1691. у въ-
 цукетахъ привилегіалныхъ милостивѣйше за наше
 вѣрне заслуге издатыхъ, то есть: 10. 11. 12. 13.
 14. 15. и 16. нестоить манастире наше разруши-
 вати и обарати, а такођеръ и цркви наше незидати.
 Но стоить да гдѣ годъ потреба позове, изнова зи-
 дати и правити собственною властію да можемо. А
 ми овде у вароши имали смо еднога трговца койе
 при своіой смрти своемъ сину на души аманетъ ос-
 тавію, одну канелу у нашемъ гроблю гди може би-
 ти да млога праведна и света тѣлеса леже сазида-
 ти, у коіой не само да би за оне мртве кои су у
 нашемъ гроблю покопати, но и за оне кои су от
 почетка сатвореня света померли а такођер и за
 живе, прво за ннова царекая величества, то есть,
 државие царева наше и цѣли дворъ и воинство,
 а друго и за оне мртве кои су светимъ крщеніємъ
 крщенъ Богъ молио се. Навластитю пакъ и нужда
 изискивала а и сада изйскуе нама іюште одну цр-
 кву овде у нашой вароши імати, тесноте ради ове
 цркви кою сада имамо и нисмо от ннова цесаро-

кратільскога и апостоліческога величества ту милость добити могли, а узрока ради овога (що у обичаю ніе досадъ било намъ у гроблю капелу имати) а тое вама противъ свію наперед и после написанихъ и нашемъ господству добро познатихъ пунктовъ привилегіалныхъ навдастито пакъ монастире наше обарати противъ пунктовъ 17. и 20. цркве наше неправити 12. и 16. велика неправда учинѣна єсть, и не само да намъ из нова цркву или капелу созидати, него іюште ни старе покрити без питанія, указанія єєрміє и нато допущенія, а такоѣрь: ни рачуна црковни без мирске власти по ново изданому регуламенту параграфу 5. нечинити заперѣно, а и тое намъ противно, и кога су ради узрока ваше правце тако погажене, то дознати не можемо. Но знамо ми ово да єєе данке от насъ изискуємо како царску порцію, племените вармеѣе такеу, тако і другу контрібуцію спашиску до данасъ никадъ дужни изостали нєємо, за кое намъ и земалски єфцири засведочити могу а у правцихъ нашихъ нашими прадѣди и дѣди, а и браћомъ запреузвишєны овај дворъ аустрыєкин съ крвлю заслужєныхъ тако горко увреѣєни єємо.

14. Погребаванїє кодъ цркве и опєла у цркви по нашемъ христіанскому досадєнїємъ обичаю над мертвима савєршивати сад се забранєє, но у кући да се тѣло опєє, у сандукъ закує, и отъ куће не у цркву но управо у гроблѣ поконати отнесе заповаѣда се, говореѣи: да отъ мртвѣи люди, кой се у

землю поконаваю кодъ цркве трую се други живи кой остаю после ныхъ люди.

Но ми имали смо а и имамо многе смртне прилике кое су се на овоме свету догађале; и нису онолико одъ већъ народу щету учинити могле, каконоти прво: у време последнѣга сѣ најглавнѣимъ закона христіанскога непријателѣмъ на Белиграду рата, кад се земля била скужила; коликае онда нечистоћа асромъ по околнихъ мѣстахъ ношена; и нису се она околна мѣста, или сасвимъ затаманила, но на кога е богъ послао ону смртъ, онај е от овога света и отишао, а на кога не, онај дѣкле Богъ ктео живіое, и за ону пакъ милость свою Богъ после оне смрти, колікое пута по онихъ мѣстахъ, гдѣ куга била, садъ умножио народ а друго: от онихъ кои на овоме свѣту заслужи и правимъ земалескимъ судомъ публичной смрти предатисе мачемъ или коломъ осуђени буду, кое по смрти злочинце, недопусти земалески судъ кадъ суди кога и на вешалахъ висити, како смо чули а ѿ очима нашимъ видели, да у три дана 30 душа на едному мѣсту за хрзуство обѣшене есу, от онихъ душа 22. скинути допущено а 11. на вешалахъ висило, докле годъ иструлило, осушило се, и само изопадало не. Саде дакле нека изволе милостиво разсудити или се већма народъ от онихъ кой се у землю с 4 шу-ха и више поконаваю, или пакъ отъ онихъ мачемъ и коломъ потренихъ, на колю или на вешалахъ за изгредъ свима лежећихъ и висећихъ, коихъ нечис-

тоћа или смрадъ аером Богъ зна куда отиоснее труе! Напоседакъ :

2. 15. Ми сви знадемо да ваше господство нови календаръ у вашима рукама кога су у Карловцы тайно и без свакога знања народа, нашъ господинъ архієпископъ и митрополитъ, с нашими владикама начинили и от имена карловачкога синода многе наше светковине, а навластито : сръбске у томъ календару кассірали, и чрез протопопа у народъ јавно публицирати послали, а и овоме майстерству и изумлени или просто говорехи (непаметній човекъ) кудае то иново намереніе склонѣно досетити се може. Ерго у ново изданому 1771. години месецу маю 29. дану регуламенту, у §. 27. стои : да уреждане остале окромъ она велика 4 празника, кои су цѣли данъ празниовати огласили, ваше римске свѣце нашъ народъ празниовати, и дућане затворене от осмога до еданаестого саата затворене держати : и нато от инова цесаро-кратѣвскаго и апостоліческаго Величанства милостивѣйше, земалској по међу нама живућој господи, изврнуели то нашъ народъ гледати естъ заповеђено. Но ми овданиа община наша право доказати можемо, да не само прости народъ вашега закона, но и земалска наша господа светковине свое римске по закону како би потребовало несвете, ерго у години 1765. месецу августу дану 15. то сестъ на велику вашу Госпоину, кад се насъ 25 у варошкому за отворењъ нашихъ дућана, кад никакове луке или прено-

ке у време служења ваше свете мисе чинили ни-
 смо, но само наша деца ва дуђани шила, от полъ
 10 саата у ютру до совршенога 4. после полдана
 у аресту били смо, а онај исты данъ после полъ
 дана са своима коњама и коли господа до мрака ра-
 дила есу: ми пакъ за исту светковину вашу арестъ
 трили а у дипломи другой блаженпочившега им-
 ператора римскога господина Леополда милостивѣй-
 ше за заслуге наше у параграфу 8. и 14. овако:
 да по обичаю восточне цркве греческога закона на
 уставъ старога календара Рассіановъ • слободно
 садржава се, и како до садъ тако и у напредакъ
 вновога црковнихъ или мирскихъ штатуса ни ед-
 номъ досадомъ да им се недосади даровали есу.
 Нама пакъ како смо и найпре препокорно јавили,
 не само еданъ тай у поменутой 1765. години путъ
 да досада учинѣна естъ; но и у 1763. години от
 племените вармеђе офицера: у години пакъ 1773.
 покойнимъ вицекомесаромъ господаремъ Рицофиомъ,
 светковину ваше Благовести цѣли данъ светковати
 есмо натеривати били, и за исту свѣтковину изме-
 љу насъ еднога майстора по имени Јоанна Милин-
 ковића копе само свога дуђана врата отворно, из-
 међу 9 и 10 саата у ютру, и потребомъ своіомъ за
 мало време послужити се прошао, когае онъ госпо-
 дин Рицофіа у три саата после полдне біо затво-
 рю. А на исту господу офицере племените вармеђе
 сремекє гледаюћи кнезь и ешкуть наши бивши
 онѣхъ година от ванега закона; то естъ у години

1773. кнезь Јоса Пиитарићъ и у години 1774. ешкуть Ивша Влашићъ како на нама Вуковарци, тако и на селяни закона нашего дуѣане наше затворали и отъ селяна за ело на продаю донешено и остала у контробентъ силомъ узимали, и францешканомъ оу кластеръ за щрофъ пошилали. Вашега пакъ закона людма у све те путове, кои су на продаю различне ствари доносили, нити господа офицери, ни поменути кнезь Пиитерићъ а ни ешкуть Влашићъ, никому едне речи нису хотели рећи; дакле то се очито види, да ница друго нје веће само една ненавидость, на насъ закона восточнога нашега люде, мы пакъ уздаюћи се на нашу господоу митрополите и владике кад кой постане до оий по својој јавној у цркви предъ народомъ заклетви по дипломе друге параграфу 26. уставъ свете наше цркве право чувати хоћеу и ништа ново у наш свети законъ да увести нећеу: и они наше светковине, навластито сербске, коихъ до данашниѣга дана тѣлеса у Фрушкој Гори цѣла леже, кассирати намислили и премъ дае неколико светаца ербекихъ међу другима праздницы светковати синодъ оставио, но нје хотѣо у календаръ поставити да се светкую како би потребовало: зато ѣ стога е очито видити могуће да до послетка наша дѣца мало по мало заборавили би, а наше дѣце дѣна до послетка ни у памети својој имали неби, да смо ми кадгодъ от свога сербскога рода и колѣна свете и кои су могући били угодити богу имали люде, веће да би

се сасвимъ име ниво заборавило; но ми те новине међу насъ ако и есу нашъ господи́нь митрополі́тъ съ нашими владикама свеце наше кассирали и чрезъ протопопа огласити юще у години 1776. есу дали, примити неможемо. Ербо нама наши светци нису за кассира́нь, ниты нашимъ светцемъ нашъ господи́нь митрополі́тъ съ нашими владикама ни ми, а ни други́ тѣо плаће недаемо, нити пакъ наши светци нама какву штету или убита́къ чине, веће ющъ бога чрезъ ихъ славе́ни сваки благословъ и милость Божию надъ нами знамо да примамо.

Ако би ово нашъ Господи́нь Митрополі́тъ съ нашими владикама, и съ цесаро-кратѣвскими комисарами безъ знанія нашихъ децутирта, или са знаи́тъ нашихъ децутирта на саборахъ бившихъ, савршили и уредили есу, надаю́ни се да ћемо и ми съ нима нашъ законъ оставити и у други́ оти́ћи, и съ нашимъ светимъ закономъ како и онъ безбожно и бездушно играти се; то оня сви а и други́, кога годъ онъ буде закона біо, нека истинно знаде, да ми закона нашега измѣнити нећемо и тврдо нека вѣруе да ми у коме смо се закону и вѣри народили и вѣрни богу и цару свагда досадъ били, у оному закону и вѣри хоћемо, а и желимо и друго Христово пришествіе дочекати, а цару своме државноме вѣрни бити. На другому пакъ Христову пришествію пророке, апостоле, седмо вселенске саборе, Василиа великога, Григоріа богослова і Јоанна Златоустогъ, а ж остале наше свете цркве учителъ,

коима науки цѣли свѣтъ и сви закони, да су они насъ фалишино учили рећи неможе, навластити (свето-го Иоанна богослова) ако ми штогодъ фалишино у закону нашему и вѣри имали будемо; а савъ свѣтъ нека слуша хоѣмо питати: дакле зацо су они насъ преварили и нису намъ прави путь спасенія показали.

А до тога времена ако буде Богъ хотѣо и силомъ кой насъ нашъ благочестиви и свети законъ измѣнити, буде хотѣо натеривати; То мы отъ свега найпре сву децу нашу на изгубленіе, како Витлеємъ за Христа щое дао 14000 подъ мачъ Продовъ а после наше деце и сами себе съ нашими женама, и осталимъ остаткомъ на различну смръть како штое прква Никомидиска у старо време двѣ тма своихъ мученика Диоклитіана и Максиміліана мучителя ватри предала, предати готови есмо а отъ наше вѣре и закона еднога словца откинути или ново како пакъ придати неможемо. Боѣши се страшне кѣтве свето-го апостола Павла кой говори, ко Галатомъ у глави првой, зачалу 199., ако мы или ангель съ неба благовѣститъ вамъ него щоемо мы благовѣстили, аياتهма да будетъ, и ове речи овай светы апостоль ніе едавнупъ само изговорію, но и повторію. На кое речи мы еминяюћи у нашъ свети законъ нища ново примити неѣмо, нити смо мы нашимъ депутиртомъ у нашихъ плеинипотенціяхъ кадъ су на саборе походили за измѣну закона, ни за нове календаре, ербо мы сами знадемо, да по две-

ма календари светковање светити неможемо, а јошъ маиѣ за какве нове уредбе да препоручили есмо : зашто кои човекъ двостручи у својой вѣри и закону и самъ дознати неможе шта вѣруе, тай дакле какоће вѣран бити државномъ своме цару и царству.

Зато ми и онетъ други путь милостиво ваше господство понизно молимо, да вы ово наше препонижѣйшее и препокориѣйшее моленіе, и плачевну и неволну тужбу нашу, кою вамъ по нашей браћи у руке пошилѣмо, право къ царскому двору, и поред исте тужбе наше от стране племените вармеѣе сремске препоруку онакову послати не отrekli се, коя би препорука могла државнѣйхъ царева нашихъ сердца, на нашъ славено-сербскій и вѣрній народъ умилостивити, и онетъ сва она коя су благоупотребѣйше новоу цесаро-кралѣвскоу и апостолическоу Величанство всемилостивѣйшая монархія наша, и госпоѣа мати, матерскій у напредъ поменутой 1743. години месецу јулио 4. дану за непорушену нашу вѣрностъ августѣйшему двору аустрискому, и заслуга от преди цесаровъ своихъ императоровъ римскихъ господей Леополда, Јосифа и Карола шестого, намъ дароване и потверѣене привилегіе милостивѣйше потврдити и овако записати: Докле годъ овай родъ и народъ распанскій и сербскій у непоколебимой к намъ и Августному двору нашему аустрискому у вѣрности и покорности пребивати буде; дотле и сва напредъ помянута у привилегіи преимущества, свобода милости, допущенія

и правници, спокойно и без сваке досаде и препоне, уживати, употребљати, радовати се и хаснити да може изволили, а по овому обѣщанію из милости материнске пиова цесаро-кратѣвскога и апостолическога Величанства нама оглашеному пункту ми смо и онда били и сад смо, а и хоћемо от рода нашего въ родъ вѣрны, послушни и благоговѣйни августѣйшему двору аустриескому, до најпоследнѣй капи крви наше бити, и даваћемо свагда, коіасу царова цару: а коіа су божія богу. Само са свакомъ понизпостию плачући просимо и молимо, да би ниова цесаро-кратѣвска и апостолическа Величанства, наше привилегіалне правце от слова до слова потврдити и сву слободу стару нашу опетъ намъ натрагъ повратити и дати, новине пак међу насъ съ регуламентами послате оглашене бангъ кесреѣна за насъ, своіомъ преузвишеномъ царскомъ властѣмъ сасвимъ касирати и избрисати, а усађени страх у тѣлахъ и душахъ нашихъ фластеромъ милости свое милостивѣйше залечити изволили. А Богъ свемогући и праведни, на страшноме своіе суду предъ цѣлимъ свѣтомъ нека суди међу нама и међу онима, коіасу на себе ту бригу узели, насъ кодъ ниовихъ цесаро-кратѣвскихъ и апостолическаго величества у немилость довести, и омразити, нове регуламенте за насъ саставити а наше привилегіе съ њима замазати, у коме уфапу а без сваке сумње за нашу неослабну вѣрность и правду да прво от Бога, а после и от ниовихъ цесаро-кратѣв-

екихъ и апостолѣческаго Величества, како благоутробѣйшихъ и за све препокорѣйшея прошеніа, наша, а молбе, совершенно утѣшеніе мы получитьи да хоѣмо, твердо надамо се.

(С поља на рубруму стоји написано):

„Молба дата вармећи за дуѣане по превелегіа наши 760/.

Са овима исправама, држим, да није све исприѣено, што се у овој архиви важнијега находи, и да ће се у оној гомили списа, још по гдекоја занимива исправа налазити, која руку чека, да ју из стољетне праашине на светло изнесе.

Још ми преостаје из ове архиве споменути, оне податке, из којих се види, када је и како је постала „добра вода“ са црквом својом преподобне мајке Параскеве, која као филиал вуковарској цркви светог оца Николаја припада и у којој се почетомни од акатисне недеље до јесење свете Петке, сваке младе недеље, служба Божија служи.

„Добра вода“, ово на далеко познато, убаво место, на јужној страни, пол сата хода од Вуковара удаљено, на којој је наш неумрли Бранко тако радо боравио, лежи на десној страни Вуке, преко пута од горепоменути шумице: „Адица“ зване, у умиљатој долини, на подножју повисоког брега, који се уз десну обалу Вуке до саме вароши протеже. Ово место било је, као што се прича, још концем прошлога века, тријем обрашћени пашњак, на коме су пастири своја стада пасли. Исти наиђу тамо на

извор са тако добром и бистром водом, да се по њему, не само цела долина, него и велики део онога брега брзо „добром водом“ назове. Мало затим пронесе се глас о лековитости тога извора и гатке како су роми, који су се том водом окунали, своје штаке на истом извору оставили.

Којим су начином Срби у посјед „добре воде“ дошли, о томе постоји једна гатка, коју сам у мом детињству причати чуо, и која је прије једне или две десетине година, по једном мени непознатом писцу, јамачно по моме причању, у „Јавору“ приопштена. Но оставимо ту гатку и пређимо на оно шта нам црквена архива о том вели.

Наши стари, или да са апостолом Павлом рекнем: ови „ревнитељи свију добри дела“, чувени за овај извор, измоле брзо од тадашњег властелина грофа Емерика Елца не само дозволу, да тај извор у црквену сврху окупирају могу, него им овај писменом исправом, која се и данас у црквеној архиви похрањава, осим извора, још до 4. јутра уз исту граничеће ливаде поклони, са правом, да могу за посетиоце „добре воде“ и гостилник у црквену корист подићи, за које је право српска општина вуковарска истоме властелинству годишње два дуката све до 1818. године плаћала.

Чим су право ово добили, приону они живо око купљења прилога у самоме месту, те се, као што дотични, у истој архиви похрањени списак показује, обвежу: једни циглу, други креч и песак,

трећи грађу, ови подвоз, они потребити новац даровати и тако подигну 1808. године међусобном општом дарекљивости својом јак и простран задани свод, у два оделења и то једно: за извор, са две цеви, а друго: за приступ извору, поставе над извором икону и посвете исти 26. јула 1808. лицем на свету Петку. Године 1811. подигну припомоћу црквене касе, из које 700 ф. узајме, над овим сводом, од тврдог материјала, лепу, угледну црквицу којој темељ две 3. Јула 1811. свечано освете а исте године 11. Септембра крст чело олтара а 11. Децембра крст на торњу уздигну, посветивши и саму цркву преподобној матери Параскеви. За спомен свој поставе са десне стране извора малу мраморну плочу са овим натписом:

„Сей изворъ добрая вода называется кодъ преподобіи матери Параскеви соградиши сосердіемъ общества Старо вуковарскаго Храма Святаго оца Николаа, православнаго, грекоунитскаго восточнаго вѣроисповѣданія, освятися дне 3. Августа 1808 гѣта.“

Годину дава за тим саграде они мало подаје од цркве, лепу кућу, од тврдог материјала са потребитим зградама, које и сад као гостиљник за посетиоце „добре воде“ служи. Особиту заслугу стекли су око „добре воде“ Јован Плавшић и Алекса Адамовић од којих је први 1806—1809 а други 1810—1811 црквеним тутором био; дочим је неки римокатолик Иван Антоновић своју ливаду, пре-

ко које се је, долазећи од пута извору, прелазити морало, прквеној општини поклонно.

Тако је постала „добра вода“ — ово далеко познато место, на ком се је о летњој и јесењој светој Петки побожни народ наш из Вуковара и околице, а у пређашње време и из свију крајева Срема и Славоније скупљао и многи по тадашњем обичају верну сапутницу свога живота први пут угледао — не само извором знатних годишњих прихода за саму црквену општину вуковарску, него и за бивше ученике српских основних школа вуковарских, оно свето и позаборављено место, на којему су они у кругу својих родитеља и учитеља, сваке године по један дан у месецу Мају у свежем зраку и пролећном зеленилу, лепе дане невиног дечијег весеља и радости проводили.

Слушао сам, да је српска вуковарска општина у српству једна од првих била, која је по примеру западних народа, ову лепу мајску дечију свечаност усвојила и да је управо поводом истих свечаности, чини ми се од Луке Милованова, писца „општа к' српској сличноречности“, ова лепа песмица сневана :

1.

Лепо ти је погледати
У пролеће Божји дар,
Када земља наша мати
Плодоноси прима жар;

Онда расте, онда цвета,
Зелен краси сва дрвета.

2.

Гдегод видиш птицу боју,
Богодани чујеш глас,
Којим пева песму своју,
Наслађује њоме нас :
Слушајући сласти ове,
Сваког тајно нешто зове.

3.

Сад сва младеж дан свечари
Једва чека, зове хај !
Красни ваздух, богодани,
Лепо време месец мај,
Пак на коли, или пешке,
Ако нема сметње тешке.

4.

И ми друзи сада где смо ?
Какови је ово рај ?
Училиште остависмо,
Па смо дошли сви у гај.
Да се скупа веселимо,
Да се овде почастимо.

5.

Ту закона јест наставник,
С учитељем, око нас,

Данас с нама славе празник
 И весеља деле час;
 Сви весели дакле стојмо,
 Песму нову сада појмо.

6.

Многољетевуј учитељу!
 Милостиви Боже дај!
 Местном нашем директору
 Срећу дават не престај.
 Милост нашем учитељу
 Даруј њему у весељу!

Штета што ова лепа песмица са својом умиљном мелодијом, у последње време и у самој Вуковару, приликом ових мајских дечијих свечаности, све више и више уступа место другим ратоборним, за децу често пута неприкладним песмама данашњег времена.

Тако су наши стари радили, пак су им цркве биле пуне, да су од једне по две градили, а школе тесне, да су поред старе нову подизали. Хвала вам, блажене сене наших дедова и прадедова, јер све што боље и лепше имамо, све нас то на вас опомиње, све то вама захвалити можемо. Да, али није тада било радикалаца, либералаца, слободоумњака и клирикалаца. Слушајући млађи старијега, сви су они били родољубиви Срби и побожни пра-

вославни хришћани. А ми, данашњи потомци њихови, са намама по избору уставно браним скупштинама! Колико нас труда и борбе стаје „избране“ одабрати, колико нам тешко пада „второга“ ваћи. Дао Бог, да се наш подмладак на своје прадедове угледа, да по примеру њиховом своју снагу оцене чедније и праведније него ми, да своју снагу употребе сложније него ми, пак им неће бити цркве празне а школе — комуналне.

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

СТРАНА	РЕД	место:	Преув.	треба:	Преуза.
7	20	место:	Преув.	треба:	Преуза.
7	21	"	Видаји	"	Вицеји.
8	21	"	Trugen	"	Brugen.
12	3	"	подчинявши	"	потчинявши.
12	12	"	заиста	"	за исти.
15	8	после речи:	последњег	долази:	пожунског сабора у име насцелог
15	9	"	" да	"	најсвечаније про- сведујем и молим да ми се
16	4	место:	пратили	треба:	тратили.
17	1	"	садањег	"	негдањег.
17	20	"	Шанда	"	Шанца.
17	27	"	наши	"	сами.
18	11	"	Илији	"	Исаји.
19	5	"	зовеши	"	зовеми.
21	11	"	рѣчно	"	вѣчно.
23	1	"	тицатися	"	тицатися.
26	7	"	непниуется	"	випниуется.
29	14	"	обрециси	"	облещиси.
31	29	"	договиѣ	"	договориѣ.
32	1	"	воцаниюсящи	"	воцании свѣщи.
33	29	"	1713	"	1743.
34	5	"	1777	"	1775.
35	3	"	Фирткер	"	Фиртлер.
39	13	"	Виденевичъ	"	Виценовичъ.
51	13	"	Багночанинъ	"	Багниччанинъ.
53	7	"	вредиост	"	предност.
63	19	после речи:	судъ	долази:	у землю поконати, веће осуди ны по смерти на колу до- кле год нестру- ле лежати. А тако земалски судъ

